

Jaki będzie Program ochrony środowiska?

Załączniki do raportu z konsultacji społecznych

ZAŁĄCZNIK 1 – NOTATKA ZE SPOTKANIA DLA NAUKOWCÓW I NAUKOWCZYŃ ORAZ AKTYWISTÓW I AKTYWISTEK

Dnia 13.05.2021 (czwartek) o godz. 17:30 rozpoczęło się spotkanie w zakresie Planu ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2021-2025 z perspektywą do 2030 r. Było ono przeznaczone dla naukowców i naukowiek, przedstawicieli i przedstawicielek organizacji pozarządowych i lokalnych działaczy i działaczek.

Na wstępie omówiono przebieg spotkania oraz wyjaśniono, jak działa platforma Clickmeeting, na której zorganizowano spotkanie. Przedstawiono też dalsze etapy konsultacji w zakresie tego dokumentu strategicznego. Po prezentacji pani Anny Wahlig, przedstawicielki Atmoterm S.A., uczestnicy i uczestniczki e-spotkania mieli możliwość wypowiedzieć się na czacie (wyrażenie opinii z fonią było możliwe w ostatniej części spotkania).

Spotkanie zaplanowano na ok. 1,5 h. Prezentacja trwała 1 h 7 min, po czym rozpoczęto odpowiedzi na pytania zadane na czacie w trakcie prezentacji. Zadawanie pytań z fonią przez uczestników i uczestniczki miało miejsce po wyrażeniu zgłaszanej potrzeby i nastąpiło dopiero po upływie przewidywanego czasu spotkania, kiedy część uczestników miała już inne zobowiązania. Jednak wszystkie osoby, które wyraziły chęć zadania pytania z dźwiękiem, otrzymały taką możliwość.

W dyskusji padały pytania oraz opinie do dokumentu, na które odpowiadały: dyrektor Wydziału Środowiska i Rolnictwa, pani Małgorzata Demianowicz i przedstawicielki Atmoterm S.A., panie Anna Wahlig i Iwona Rackiewicz.

Pytania, które pojawiły się na spotkaniu, były następujące:

- Skąd w diagnozie POŚ pochodzą dane o walorach przyrodniczych?
- Skoro jest to ogólny dokument strategiczny (aby ułatwić NGO staranie się o środki finansowe?) i nie ma tam konkretnych mierzalnych celów, to nie nazywajmy go programem, a diagnozą, strategią. Jeśli autorzy bali się konkretnych celów środowiskowych, może przynajmniej trzeba zaproponować rekomendacje przy opisach poszczególnych komponentów środowiska?
- Czy i jak jest monitorowany jest hałas pochodzący z przemysłu?
- W analizie SWOT jest mowa o „syntetycznym wzroście ruchu samochodów w roku 2020”, czy faktycznie był on większy we Wrocławiu w porównaniu z poprzednimi latami?
- Czy możemy skoncentrować się na wskaźnikach? W jaki sposób oceniany będzie stopień realizacji celów programu? Intencjonalnie mają być zgodne ze wskaźnikami MPA? W jakim zakresie ta zgodność występuje?
- Czy omawiany Program Ochrony Środowiska uwzględnia (lub może uwzględnić) problem zanieczyszczenia światłem?
- Większość działań jest nakierowana na próbę przeciwdziałania następstwom zmian klimatu, które powodowane są przez nadmierną emisję CO₂. Warto mieć na uwadze dane z raportu IPCC, w którym naukowcy obliczyli, że, biorąc pod uwagę wycieki metanu (bardzo silnego gazu cieplarnianego) zachodzące przy wydobywaniu gazu ziemnego, całościowy ekwiwalent spalania gazu (biorąc też pod uwagę emisyjność CO₂) jest bardzo podobny do spalania węgla. I stąd moje pytanie: czy w takim wypadku nadal miasto będzie

dofinansowywało zakup pieców na gaz dla indywidualnego ogrzewania, dodając długoletnią presję emisyjną CO₂ z nowych instalacji gazowych? Jak miasto chce dojść do zeroemisyjności, dofinansowując i promując rozwiązania emisyjne?

- W jaki sposób będzie monitorowany (mierzony) wzrost lub spadek bioróżnorodności?
- Czego dotyczy wskaźnik „bilans nasadzeń i wycinek drzew”: czy obszaru całego miasta czy terenów w zarządzie ZZM? Jeżeli bilans nasadzeń i wycinek drzew będzie ujemny, to czy faktycznie założeniem jest wzrost tego wskaźnika?
- W jaki sposób program ma wpłynąć na rzeczywiste planowanie przestrzenne? Jakie narzędzie przewiduje się w tym celu?
- Czy wskaźnik pokrycia powierzchni miasta koronami drzew (w kontekście zazielenienia) jest możliwy do wprowadzenia?
- Czy wskaźnik spadku powierzchni starych, znaturalizowanych trawników na rzecz nasadzeń róż/ kosodrzewiny/ hortensji/ innego badziewia wysypanego korą byłby łatwiejszy do wprowadzenia?

Opinie:

- W mojej opinii program nie odpowiada na potrzeby i wyzwania. A wskaźniki nie monitorują faktycznie postępów.
- „Przyrodę” przeczytałem dokładnie, nie widać zupełnie, aby priorytetem było zwiększanie bioróżnorodności. Niestety, to jest diagnoza, a nie polityka i program.
- Nieprzekraczanie związków azotu jest niemiarodajne z uwagi na pandemię.
- To nie jest program, raczej zbiór ogólnych i niezobowiązujących rekomendacji.
- Nie widzę punktu zakazującego zabudowy dolin rzecznych w ramach zwiększenia retencji.

- Nie widzę punktu „obejmowanie ochroną nowych obszarów”.
- W analizie SWOT, w części dotyczącej zasobów przyrodniczych, pierwszy punkt w mocnych stronach brzmi: Objęcie najcenniejszych walorów przyrodniczych na terenie miasta prawnymi formami ochrony przyrody (obszary Natura 2000, park krajobrazowy). Tymczasem niektóre obszary o najcenniejszych walorach przyrodniczych nie są objęte żadną formą ochrony przyrody. Tak jak w przypadku terenu na polach irygacyjnych, które opisano w dokumencie jako jeden z najcenniejszych obszarów. Brakuje rekomendacji nowych obszarów, np. we Wrocławiu jako jedynym mieście w Polsce nie ma rezerwatu przyrody.
- Cele strategiczne (wskaźniki i ich poziom) na żenująco niskim poziomie (w zakresie klimatu powietrza i bioróżnorodności).
- Wskaźniki w wielu miejscach są puste, nie dotyczą efektu, a produktu.
- Cele są absolutnie nieambitne.
- Mam uwagę odnośnie pamiętania o tym, że posadzenie małego, rosnącego latami drzewka nie zrekompensuje wycięcia dużego drzewa. Mam wrażenie, że za mało się o tym mówi i zwraca na to uwagę, dlatego posługiwanie się stosunkiem liczby wycinek do liczby nasadzeń w rozmowach jest zbyt optymistyczne i niemiarodajne.

Interesariuszom wyraźnie nie podobała się forma konwersacji na czacie, czemu dali wyraz w swoich wypowiedziach. Sugerowano zmianę platformy na taką, która umożliwi swobodną dyskusję z wizją i fonią, gdzie można też zadawać pytania, mając udzielony głos. Na końcu spotkania został udzielony głos kilku osobom, w tym panu [zanonimizowano], który mocno zaznaczył, że we Wrocławiu nie prowadzi się inwentaryzacji przyrodniczej. Jego zdaniem także najważniejsze w tym dokumencie są cele i mierzalne, konkretne wskaźniki. Istotne powinno być mierzenie zmniejszenia emisyjności CO₂, bo świadczy to o postępie w niwelowaniu

zanieczyszczenia, czyli w polepszeniu jakości powietrza. Kolejną osobą, która zabrała głos, był pan [zanonimizowano]. Podkreślił on, jak ważne jest zanieczyszczenie światłem: znacząco wpływa ono nie tylko na mieszkańców, ale również na otoczenie, dlatego informacje na ten temat powinny zostać dodane do dokumentu. Ostatnią osobą zabierającą głos był pan [zanonimizowano], który nawiązał do wcześniejszego pytania o emisyjność oraz o zmianę pieców i różnicę między smogiem a zanieczyszczeniem CO₂.

Po podsumowaniu oraz zaznaczeniu, jak ważne jest wypełnienie formularza dostępnego na stronie internetowej Wrocław Rozmawia, zakończono dwugodzinne spotkanie.

Dodatkowe wątki, który pojawiły się po tym spotkaniu:

l.p.	Treść propozycji
1	Rezerwat na polach irygacyjnych - rozpoczęcie prac projektowych (nie koliduje z inwentaryzacją)
2	zabezpieczenie dolin rzecznych przed zabudową
3	ochrona lasów miejskich i podmiejskich
4	ochrona terenów zieleni naturalnej przed "udostępnianiem"
5	wyłączenie terenów zieleni naturalnej z WBO
6	zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych poprzez zakaz grodzenia osiedli
7	tworzenie nowych parków na terenach przemysłowych/pokolejowych /polach uprawnych
8	inwentaryzacja przyrodnicza
9	nowe użytki ekologiczne, w tym automatyczne objęcie dolin rzecznych i obszarów podmokłych ochroną
10	mechanizmy egzekwowania kompensacji przyrodniczej od

	jednostek miejskich
11	zabezpieczenie siedlisk i gatunków chronionych przed inwestycjami
12	Ograniczenie zanieczyszczenia światłem. Wszystkie nowe punkty świetlne powinny świecić tylko w dół a istniejące powinny być sukcesywnie wymieniane. Ograniczenie iluminacji budynków w godzinach późnonocnych
13	Termomodernizacja - ilość budynków/powierzchni i ilość zmniejszenia emisji - mierzalny cel.
14	Wycofanie się miasta z dofinansowania w jakikolwiek źródła ogrzewania wykorzystujące paliwa kopalne.
15	Kwestia posypywania ulic/chodników i placów solą/solanka w zimie

ZAŁĄCZNIK 2 – NOTATKA ZE SPOTKANIA Z MIESZKAŃCAMI I MIESZKANKAMI

W dniu 18.05.2021 r (wtorek) o godzinie 17:30 odbyło się e-spotkanie z mieszkańcami i mieszkankami na temat Programu ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2021-2025 z perspektywą do 2030 r.

W spotkaniu wzięło udział 9 mieszkańców i mieszanek. Program prezentowały i odpowiedzi udzielały przedstawicielki Urzędu Miejskiego Wrocławia, Dyrektor Wydziału Środowiska i Rolnictwa Małgorzata Demianowicz oraz wykonawcy – firmy Atmoterm, pani Anna Wahlig. Moderatorami spotkania były: Dagmara Jacuńska z Fundacji Partycypacji Biorę udział oraz Anna Cwynar z FEPS.

Spotkanie rozpoczęło się od prezentacji, czym jest dokument, jaka jest jego podstawa prawna i wytyczne do jego stworzenia, a także jakie są problemy oraz działania zapobiegające lub minimalizujące zanieczyszczenia. Po

prezentacji moderatorki wyświetlały kolejne zadane pytania.

Zapowiedziano także możliwość udzielenia głosu z fonią chętnym osobom.

Mieszkańcy i mieszkanki zadały następujące pytania:

- Czy zostaną przedstawione jakiekolwiek propozycje konkretnych programów? Program zwiększenia bioróżnorodności to żaden program.
- Czy Wrocław planuje działania kompleksowe w kwestii roślin inwazyjnych, które nie znają przecież granic działek? Czy jest w planie przygotowanie narzędzi prawnych i organizacyjnych w celu likwidacji stanowisk roślin inwazyjnych, szczególnie na terenach chronionych Natura 2000 i sąsiednich? Czy te narzędzia będą umożliwiać współpracę różnych jednostek gminy lub innych zarządców działek, gdzie te rośliny występują?
- Czy w ramach zwiększenia obszarów zielonych i zwiększenia bioróżnorodności brane są pod uwagę także zdegradowane wnętrza podwórzowe na Śródmieściu?

Żadna osoba nie chciała wypowiedzieć się na forum z dźwiękiem. Na koniec spotkania zwrócono uwagę, że mieszkańcy i mieszkanki będą mogli się wypowiedzieć jeszcze raz odnośnie dokumentu przy ocenie strategicznej POŚ. Wyraźnie zakomunikowano, że na stronie internetowej Wrocław Rozmawia dostępny jest formularz opinii, który można wypełnić, a same konsultacje tego etapu prac trwają do 26.05.2021 r.

ZAŁĄCZNIK 3 – NADESŁANE OPINIE

Zachowano pisownię oryginalną.

Pytanie nr 1

Program ochrony środowiska odnosi się do **10 obszarów działań**:

1. ochrona klimatu i jakości powietrza
2. zagrożenia hałasem
3. pola elektromagnetyczne
4. gospodarowanie wodami
5. gospodarka wodno-ściekowa
6. zasoby geologiczne
7. gleby
8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
9. zasoby przyrodnicze
10. zagrożenia poważnymi awariami

Poniżej wskaż, do którego z obszarów się odnosisz i jaka jest Twoja opinia w tej sprawie. Jak oceniasz zapisy Programu w tej sprawie? Czy są jakieś elementy, których Ci brakuje w Programie?

l.p.	Treść opinii
1	9. zasoby przyrodnicze

	- ambitne cele i zadania z prawdziwego zdarzenia, zamiast pompowanie sobie ego niemalże powielaniem status quo - brak ochrony drzew i kompensacji z prawdziwego zdarzenia - część o emisji gazów cieplarnianych - wskaźniki: Powierzchnia dachów porośła roślinnością, o wskaźniku Średnia roczna retencji wody $\geq 50\%$ Oczekiwana wartość wskaźnika w 2025 r.: 30% Powierzchnia dachów porośła roślinnością, o wskaźniku Średnia roczna retencji wody $\geq 95\%$ Oczekiwana wartość wskaźnika w 2025 r.: 8% - wskaźnik obrazujący powstawanie wysp ciepła (UHI - Urban Heat Island): intensywność UHI (UHI intensity) w $^{\circ}\text{C}$ Opisanym przykładowo w artykule naukowym: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1110982317301114 Oczekiwana wartość wskaźnika w 2025 r.: 2 $^{\circ}\text{C}$. - brak powołania zespołu Przyrodnika miejskiego, a w zespole Dendrologa miejskiego - brak powstania "Politykę Retencji Miejskiej", tak by uczynić z Wrocławia "miasto-gąbkę" odpornego na nawałnice - Wskaźniki "liczba osób narażonych na ponadnormatywny hałas na terenie Wrocławia (wskaźnik LDWNI)" oraz "liczba osób narażonych na ponadnormatywny hałas na terenie Wrocławia (wskaźnik LN)" powinny mieć wartość docelową 0. Dlaczego dopuszczamy, że za 10 lat wciąż będziemy narażać mieszkańców na utratę zdrowia z powodu przekroczonych norm hałasu (które i tak są wyjątkowo wysokie)? - Wskaźnik "udział torowisk w stanie dobrym i bardzo dobrym" ma niepoważną wartość bazową. Chcemy chronić środowisko torami tramwajowymi, które za 10 lat są w 1/4 dobre? Naprawdę, bądźmy poważni. Tu wartość docelowa może być tylko jedna - 100%. Oprócz tego należy wszystkie nowe zwrotnice i krzyżownice instalować jedynie typu głębokorowkowego, tak by ograniczać hałas (przyczyniając się do zmniejszenia wskaźników LDWNI oraz LN) oraz zwiększać prędkość tramwajów, co przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności komunikacji miejskiej.
2	9. Ochrona Parku Krajobrazowego Bystrzycy

	2, 4 i 9 Należy Park Krajobrazowy Bystrzycy objąć szczególną ochroną - to piękny przyrodniczo obszar ze ścieżką edukacyjną, który niestety ulega stopniowej degradacji przez działalność ludzi i odwiedzających przejezdnych. Bez dodatkowej ochrony, a najwyraźniej Natura 2000 jest niewystarczająca, obszar ten zostanie bezpowrotnie zniszczony. Już teraz jest pełno grillujących (co jest o tyle niebezpieczne, bo straż pożarna tam nie dojedzie), śmiejących czy rozjeżdżających łąki quadami lub samochodami. A tutaj właśnie widziałam klangor żurawi, zerujawe bociany i ślady po bobrach, nie wspominając o jaszczurkach czy motylach. Utrata takiego obszaru byłaby ze stratą dla miasta i jego mieszkańców, choć przed niektórymi trzeba go ochronić.
3	9. zasoby przyrodnicze Uzupełnienie opisu Lasu Mokrzańskiego o informację posiada on certyfikat HCVF 6 (las kluczowy dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności). Brakuje w Programie. W punkcie 4. Ocena stanu środowiskowego podpunktu Zanieczyszczenie światłem. I odpowiedniego uzupełnienia o zagadnienia dotyczące zanieczyszczenia światłem wymaga punkt 5.1 Cele Programu Ochrony Środowiska.
4	Zasoby przyrodnicze (pkt. 9)
5	Pkt 1 i 2
6	Odnoszę się głównie do obszaru nr 9 - zasoby przyrodnicze. Dokument w tym obszarze jest w naszej ocenie niepełny, dlatego też w załączeniu przesyłam uwagi strony inicjatywy Wrocławska Przyroda oraz Wrocławska Ochrona Klimatu.
7	PARK KRAJOBRAZOWY BYSTRZYCY MA ZOSTAĆ OBJĘTY PLANEM OCHRONY!
8	pozostawienie w stanie jakim obecnie jest całego terenu zielonego po tzw polach irygacyjnych Osobowic z zainwestowaniem w szeroki pas zieleni izolacyjnej w przyszłym terenie inwestycyjnym polegającym na wdrożeniu budowy trasy Obornickiej. Teren ten powinien być odpowiednio nawadniany, najlepiej z rowów melioracyjnych biegnących w jego kierunku.

9	4. Susza już w poprzednich latach była sporym problemem, zarówno dla mieszkańców Wrocławia jak i dla samej przyrody. Uważam że dobrym pomysłem jest próba zapobiegania ponownemu pojawieni się suszy. Program w tej sprawie wydaje się sensowny czy jednak to wystarczy? Zastanowiłbym się na zwiększeniu ilości roślinności w miejscach gdzie to jeszcze jest możliwe, żeby pozbyć się wszechobecnej betonowej "Dżungli"
10	Należy dobrze przemyśleć wdrażanie błękitno-zielonej infrastruktury. Wydaje się, że obecnie jest ona często błędnie rozumiana a przez to niszczy się istniejące zasoby przyrodnicze i niepotrzebnie przeznaczają ogromne sumy środków publicznych na tworzenie systemów retencjonujących wodę tam gdzie ta retencja już istnieje zamiast stosować ją w miejscach gdzie budujemy nowe tereny inwestycyjne o nawierzchniach nieprzepuszczalnych. Należy zwiększyć we wszystkich zapisach planistycznych minimalną powierzchnię biologicznie czynną - obecnie panuje tendencja do zabetonowywania ok.80% terenów inwestycyjnych - więc nie mogą dziwić problemy z suszą, miejską wyspą ciepła i zanieczyszczeniem środowiska.
11	obszary 1 i 9 - brak wzrostu udziału powierzchni lasów we Wrocławiu. Obecnie to niespełna 8% czyli bardzo niewiele. W POŚ powinno się zawrzeć konieczność tego wzrostu do minimum 15% obszar 9 - zasoby przyrodnicze są bardzo słabo zdiagnozowane, albo wykonano tak słaby research albo miasto i rdoś przekazało tylko skąpe informacje, które posiada. W programie brak konieczności powołania nowych form ochrony przyrody np. rezerwatów (obecnie brak na terenie miasta!) i użytków ekologicznych. Natomiast na terenie miasta jest wiele cennych terenów, które takiej ochrony wymagają, np. las Strachociński wraz z rzeką Piskorną, pola irygacyjne, itd.
12	1,2,4,5,6,7,8,9 brakuje: benchmarków, terminów, zakresów

13	Jestem mieszkanką Nowych Żernik: ad 1 - ul.Grabowa i okoliczne osiedla domków jednorodzinnych - brak akcji prewencyjnych w okresie jesienno-zimowym dot.rodzajów paliwa, stosowanego w piecach. Zanieczyszczenie powietrza w tym okresie przekracza wielokrotnie dopuszczalne normy. ad 8 - konieczność ustawienia większej ilości koszy na śmieci. Dotyczy to także innych dzielnic/ulic. Także traktów spacerowych na terenach nad Odrą i wałów p-powodziowych z funkcją spacerową. Na terenach zielonych Osiedla Leśnica wzdłuż linii tramwajowej i na poboczach dróg NIKT nie utrzymuje porządku. ad 9 - pomimo planów zagospodarowania od paru lat nie zrobiono NIC, aby tereny zielone (np.skwer Scharouna, teren obok bunkra) były regularnie koszone. O przeprowadzeniu prac przewidzianych w pierwotnych planach dla osiedla (zespół boisk, dom kultury) - brak nawet informacji, kiedy ruszą prace. Program - rozdział 2 (Streszczenie) powinien rozpoczynać Projekt lub powinien być dodatkowym linkiem. Chętni wiedzy szczegółowej - przebrną przez 227 stron. :)
14	Najistotniejsza jest wg mnie kwestia gospodarki odpadami. Obserwując zawartość pojemników, w których segregowane są odpady wyraźnie widać, że większość mieszkańców nie segreguje odpadów (zwłaszcza na dużych osiedlach, gdzie wrzucają odpady do pojemnika pierwszego z brzegu). W efekcie np. W pojemniku na plastik i metale mamy szkło papier itd. Dobry przykład to także cmentarz osobowicki. Mimo selektywnych pojemników do każdego trafiają wszelkie odpady. Konieczne trzeba wprowadzić bardziej restrykcyjną kontrolę i karać. Konieczne jest także otwarcie kolejnych punktów PSZOK. Obecnie jest ich zdecydowanie za mało.
15	Punkt 4. Promowanie picia kranówki jest bardzo istotne dla właściwej gospodarki zasobami wodnymi. Strach przed piciem wody z kranu wiąże się często z niepewnością co do jakości wody (jakość wody jest sprawdzana zanim trafi do rurociągów) i tym samym stan rur budzi wątpliwości czy nie wpływa on na jakość wody i czy woda, która wypływa z kranu faktycznie jest bezpieczna. Tym samym może warto zrobić akcję darmowego sprawdzania próbek wody już pobranych z kranu. Akcja nawet ograniczona w czasie uspokoiłaby mieszkańców i dała poczucie bezpieczeństwa.

16	9. W parkach wrocławskich nie można spędzić całego dnia, ani nawet udać się na całe popołudnie, ponieważ brak w nich publicznych toalet. Tam gdzie są toalety nie ma stacji do umycia rąk.
17	zagrożenia hałasem - w programie brak jest konkretów. Linia kolejowa w okolicy osiedla promenady wrocławskie ma przechodzić modernizację. W trakcie modernizacji szczególny nacisk powinien zostać położony na zachowanie obecnie istniejących drzew oraz nasadzenie nowych tam gdzie w linii drzew występują prześwity. Ponadto zaplanowane powinny zostać drogi pieszo-rowerowe oddalone od źródeł hałasu - zamiast wciskania na siłę pieszych i rowerzystów do starych tuneli oraz na mosty gdzie odbywa się intensywny ruch pojazdów przez co występuje duże skupienie spalin i hałas (uciążliwe szczególnie w wypadku tuneli gdzie dźwięk jest potęgowany przez zamkniętą przestrzeń oraz gdzie wentylacja jest ograniczona) powinny powstawać kładki pieszo-rowerowe oraz tunele pieszo-rowerowe - dla przykładu pod wspomnianą linią kolejową która ma przechodzić modernizację znajduje się dawny tunel łączący Kleczków z Ołbinem który po odnowieniu mógłby zapewnić mieszkańcom Kleczkowa dostęp do parku oraz biblioteki (których na terenie Kleczkowa brak) bez konieczności wsiadania do auta (zmniejszona emisja spalin i hałasu)
18	Obszary: 1, 4

19	ochrona klimatu i jakości powietrza - w związku ze zjawiskiem wysp ciepła oraz często występującym smogiem należy w trybie pilnym (niestety aby drzewa urosły i działania przyniosły efekt potrzeba czasu) zwiększyć ilość drzew, szczególnie w centralnych dzielnicach takich jak np Kleczków. Żadne z drzew nie powinny być wycinane (zastępowanie wyrosniętych drzew nowymi sadzonkami jest absurdalne, bo nim osiągną taki wpływ na klimat jak stare drzewa miną lata). Ponadto w obrębie każdego osiedla powinien zostać stworzony park. Brak parku jest szczególnie uciążliwy na Kleczkowie, gdyż dostęp do innych parków jak Słowiański czy Kasprowicza jest utrudniony z powodu rzeki oraz torów. Nie powinno się dopuszczać do powstawania dużych osiedli (jak np promenady wrocławskie) bez dostępu do odpowiedniego zaplecza (poczta, szkoły, przedszkola, park, centra sportowe) w zasięgu spaceru pieszego. Powoduje to zwiększony ruch na ulicach i korki a przez to zanieczyszczenie powietrza. Bazując na przykładzie promenad wrocławskich - miało to być kompletne osiedle, a w praktyce nie ma tutaj ani poczty ani parku, brak też miejsc sportu i rekreacji - pobliska siłownia nie wytrzymała koronawirusowych restrykcji, elewator który mógłby zostać zaadaptowany na basen ma zostać przeznaczony na kolejną mieszkaniówkę, parku na osiedlu brak, a okoliczne znajdują się w znacznej odległości i mało kto decyduje się na piesze wizyty w nich z powodu pokonania nie tylko dużego odcinka drogi w tą i z powrotem, ale także ze względu na jakość tej drogi - stare sypiące i przeciekające tunele z krzywymi chodnikami, hałasem aut, pełne spalin albo most gdzie piesi i rowerzyści są stłoczeni na wąskiej powierzchni. Tereny jeszcze nie zabudowane na zachodzie osiedla (między elewatorem a mostem kolejowym) powinny zostać tak jak na kępie mieszczańskiej odkupione od skarbu państwa i przeznaczone na park. Ponadto powinny zostać zaplanowane dodatkowe "wyloty" z osiedla przeznaczone dla pieszych - kładka na 2 stronę odry, przywrócenie tunelu kolejowego znajdującego się między ulicą Czesława Miłosza a ulicą Dolną.
20	Obszar 1. Ma zachodzie Wrocławia nie istnieje żadna stacja pomiaru zanieczyszczenia powietrza. Biorąc pod uwagę liczną zabudowę jednorodzinna często ogrzewana przestarzałymi piecami i stare kamienice w leśnicy warto również tę część miasta zacząć monitorować. Postuluje utworzenie brakujące stacji w Leśnicy.

21	Moje uwagi dotyczą pkt 9 Zasoby przyrodnicze. Wnioskuje o rozszerzenie i objęcie planem ochrony Parku Krajobrazowego Doliny Bystrzycy oraz Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Łęgi nad Bystrzycą znajdujących się w południowo-zachodniej części miasta. Intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego w tej części miasta, wzrost liczebności osób zamieszkujących rejony Jerzmanowa, Jarnołtowa, uruchomienie w br spływu pontonowego "Przystań Jarnołtów", wzmożona turystyka rowerowa oraz zwiększona liczba samochodów w okolicach Parku stwarza realne zagrożenie dewastacji oraz degradacji. Już w tej chwili obserwujemy wzmożony ruch samochodowy, rozjeżdżanie i zaśmiecanie Parku oraz powstawanie niekontrolowanych miejsc na ogniska czy grilla, co z kolei może powodować zagrożenie pożarowe. Zatem wniosek o objęcie ww Miejsc planem ochrony i ujęcie tego planu w Programie jest jak najbardziej uzasadnione.
22	Dbając o jakość powietrza (punkt 1) warto zastanowić się nad problemem skumulowania emitentów zanieczyszczeń na niewielkim obszarze i odległości od zabudowań źródeł emisji. Przykładowo na Złotnikach funkcjonuje od lat fabryka chemiczna (drugi największy emitent zanieczyszczeń we Wrocławiu). Obecnie są plany postawienia nieopodal (RO Jerzmanowo gwałtownie przeciw temu protestuje) punktu przetwarzania gruzu budowlanego czyli kolejnego emitenta zanieczyszczeń. Zarówno na Złotnikach jak i Jerzmanowie przeważa zabudowa jednorodzinna, która także przyczynia się do zwiększenia emisji niskiej. Tym samym na osiedlach które już borykają się z problemem zanieczyszczonego powietrza bierze się pod uwagę zwiększenie poziomu zanieczyszczeń. Takie działania powinny być wykluczone. Odnosząc się do punktu 7 (gleby) myślę, że warto wprowadzić kontrolę gleby w okolicach szkół podstawowych i przedszkoli (szczególnie przy placówkach gdzie zostały założone ogródki warzywne uprawiane przez uczniów by mieć pewność, że hodowane warzywa nie zawierają szkodliwych metali ciężkich).
23	1. ochrona klimatu i jakości powietrza - Brak jakichkolwiek wskaźników docelowych, do których należy dążyć. - Powoływanie się z dumą na Plan Gospodarki Niskoemisyjnej, który nie zrealizował żadnego ze swoich 3 celów jest nieporozumieniem.

24	3. Pola Elektromagnetyczne Program nie zawiera opisu inicjatyw na poziomie lokalnym. Wyniki pomiarów nie skłaniają do podejmowania żadnych radykalnych działań nie mniej jednak miasto poprzez lokalnie podejmowane decyzje może stymulować rozwój szerokopasmowych sieci światłowodowych tak by nasycenie nimi miało korzystny wpływ na wyeliminowanie lub skrócenie odcinków transmisji sygnałów realizowanych poprzez medium radiowe. Specyfikacja sieci 5G pozwala na stosowanie rozwiązań wykorzystujących transmisje na krótkich odcinkach w pasmach, w których wymagane dla poprawnej transmisji moce promieniowania są znikome w porównaniu do obecnie stosowanych. Rozwój kablwej infrastruktury światłowodowej przyczyni się zatem do znacznej redukcji PEM i pozwoli na lepszy rozwój sieci 5G. Program nie odnosi się do potrzeby modernizacji napowietrznych linii przesyłowych przecinających miasto. Nie przedstawia raportu co do stanu energetycznych urządzeń przesyłowych. W rozdziale tym program powinien poza dbałością o wysokość pól PEM odnosić się również do tzw. "smogu radiowego" w całym wykorzystywanym widmie radiowym. Ochrona środowiska to również dbałość o czystość tego widma.
25	Brakuje obszaru działania zanieczyszczenia światłem. Powinny zostać uregulowane problemy z oświetleniem takim jak w Siechnicach, Reklamami świecącym w okna mieszkań oraz takim które oślepiają lub odwracają uwagę kierowców. Powinny powstać ograniczenia w zakresie maksymalnej mocy świetlnej, czasu doświetlenia i kierunku strumienia światła.

26	Ad. pkt. 8: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów Szkoda, że władze miasta w dalszym ciągu nie chcą rozważyć możliwości powstania instalacji, która pozwoli na przetwarzanie odpadów powstających we Wrocławiu. Dążenie do poprawy efektywności selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów oraz zapobiegania ich powstawaniu jest jak najbardziej słuszne, ale przykłady krajowe i zagraniczne pokazują, że także w gospodarce odpadami potrzebna jest dywersyfikacja. Nawet przy zwiększeniu ilości odpadów poddawanych recyklingowi i przy ograniczeniu ilości powstających odpadów zawsze pozostanie część, która nie nadaje się do wykorzystania i będzie musiała być przeznaczona do przekształcenia termicznego lub składowania. W przypadku braku własnej instalacji miasto jest skazane na korzystanie z innych a mieszkańcy muszą ponosić koszty transportu odpadów, często na duże odległości. Inne polskie miasta (Kraków, Poznań itp.) dzięki wsparciu funduszy unijnych ma instalacje, dzięki którym mają większą niezależność i więcej możliwości organizacji gospodarki odpadami. Mogą także (np. dzięki budowie nowoczesnych spalarni) wykorzystywać energię z odpadów a część tej energii może być zaliczona do energii ze źródeł odnawialnych.
----	---

27	Odnoszę się do obszaru Zasoby Przyrodnicze. W Programie brakuje mi w szczególności konkretnego planu na rozszerzenie strefy zieleni wysokiej, powiększanie parków oraz tworzenie nowych parków w centrum. Jestem zwolennikiem przenoszenia RODów usytuowanych w centrum Wrocławia (np. ROD Gajowice, ROD Marzenie, ROD Dalie, ROD Radość) na nieco oddalone od centrum tereny, a w zamian za to organizowanie ogólnodostępnej zieleni leśnej lub parkowej dla mieszkańców całego Wrocławia. Ogródki działkowe zupełnie nie spełniają zielonej roli, są zielenią sprywatyzowaną, niefunkcjonalną dla przeważającej części społeczeństwa. Odległość do najbliższego lasu dla Wrocławian jest dosyć znaczna [Las Mokrzański, Ratyński, Rędziński, Osobowicki i gdyby bardzo się uprzeć to również tzw. Las(eczek) Pilczycki znajdują się na pełnych peryferiach miasta (czasem trzeba pokonać 10+ km) i są tragicznie źle skomunikowane, w przeciwieństwie do ogromnych RODów znajdujących się w odległości 3-4 km od rynku]. Przeniesienie części RODów na tereny wyprzedawane przez miasto na pożarcie deweloperom mogłoby doprowadzić do zazielenienia miasta i przyrównania go chociaż w części do Poznania, Szczecina, Warszawy, Trójmiasta w tym zakresie, gdyż te miasta mają o wiele lepszą, zieloną ofertę rekreacyjną, które w zasadzie wstyd porównywać z tym co oferuje Wrocław (tj. w zasadzie dwa większe parki, w których czasem nie słychać ruchu tranzytowego z najbliższej zakorkowanej ulicy, a także parę lasków i jeden Las Mokrzański znajdujący się paręnaście kilometrów od centrum, koszony zawzięcie przez Lasy Państwowe). W Programie również brak jest planu odnośnie pól irygacyjnych, które natychmiast powinny zostać ponownie nawodnione, gdyż jest to ostoja dla setek gatunków rzadkich ptaków. Ten teren nadaje się na miejski rezerwat przyrody.
----	--

Pytanie nr 2.

Który spośród obszarów działań jest według Ciebie najbardziej priorytetowy we Wrocławiu?

l.p.	Treść opinii
1	9. zasoby przyrodnicze
2	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 2. zagrożenia hałasem, 9. zasoby przyrodnicze

3	9. zasoby przyrodnicze
4	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, 9. zasoby przyrodnicze
5	9. zasoby przyrodnicze
6	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 9. zasoby przyrodnicze
7	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 2. zagrożenia hałasem, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
8	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 2. zagrożenia hałasem, 9. zasoby przyrodnicze
9	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, 9. zasoby przyrodnicze
10	2. zagrożenia hałasem, 9. zasoby przyrodnicze
11	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami
12	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami, 9. zasoby przyrodnicze
13	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami, 9. zasoby przyrodnicze
14	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami, 9. zasoby przyrodnicze
15	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, 9. zasoby przyrodnicze
16	8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
17	1. ochrona klimatu i jakości powietrza
18	1. ochrona klimatu i jakości powietrza
19	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 2. zagrożenia hałasem, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
20	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami
21	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 2. zagrożenia hałasem, 9. zasoby przyrodnicze
22	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami, 7. gleby
23	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, 9. zasoby przyrodnicze
24	1. ochrona klimatu i jakości powietrza
25	1. ochrona klimatu i jakości powietrza
26	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami, 9. zasoby przyrodnicze
27	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 4. gospodarowanie wodami

28	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 5. gospodarka wodno-ściekowa, 8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
29	1. ochrona klimatu i jakości powietrza, 2. zagrożenia hałasem, 9. zasoby przyrodnicze

Pytanie 2a.

Napisz, dlaczego?

I.p.	Treść opinii
1	Miejska zieleń (część miejskiej przyrody) wpływa na mikroklimat miast: obniża temperaturę, podnosi wilgotność powietrza, przeciwdziała skutkom wiatrów i upałów, chroni przed podtopieniami, oczyszcza powietrze. Ogromną, niedocenianą, ale coraz lepiej poznawaną rolę odgrywa w systemie miejskiej zieleni tzw. zieleń naturalna (rozproszona, nieurządzona). Lasy, murawy, łąki, ziołorośla, zbiorowiska ruderalne, szuwary, skupiny krzewów, spontanicznie wyrosłe drzewa i zadrzewienia, w dużej mierze rodzime, są enklawami przyrody w mieście. Tworzą habitaty i refugia dla licznych gatunków roślin, grzybów i zwierząt i jako takie wspierają różnorodność biologiczną.
2	Klimat - bo jesteśmy u progu katastrofy klimatycznej Hałas - bo normy hałasu i tak są wyjątkowo wysokie, należy wyciszać miasto i chronić mieszkańców przed związanym z nim stresem (istotne dla osób wysoko wrażliwych, które stanowią wg. różnych źródeł 15-20% społeczeństwa) Zasoby przyrodnicze - bo w mieście brak ochrony drzew z prawdziwego zdarzenia, wycinki są często niepotrzebne i rekompensowane w śmieszny sposób, a na dachach brakuje zieleni i retencji
3	9. Dlatego że Park Krajobrazowy Bystrzycy zasługuje na lepsze traktowanie niż to ma miejsce obecnie. Jego ścieżką edukacyjną pozwala na podglądanie unikatowej "naszej wrocławskiej". Niestety odkryty obszar podczas pandemii przeżywa najazd osób, które nie umieją się zachować. Byłoby żal, gdybyśmy utracili go bezpowrotnie.

4	Park krajobrazowy Bystrzycy, gdyż od czasu pandemii coraz więcej osób go odwiedza, a nie wszyscy szanują go. Stąd wnioszek o roztoczeniu szczególnej ochrony.
5	Prowadzone obecnie przez miasto działania przynoszą zbyt powolne rezultaty. W zaznaczonych obszarach dochodzi do stagnacji lub regresu. Ad 1 Powolna wymiana ogrzewania węglowego. Ad 2 Brak pomysłu na zdecydowane ograniczenie ilości śmieci - opakowań plastikowych (przykładowe rozwiązanie problemu - butelkomaty lub/i plastikowa butelka zwrotna). Ad 3 Nadmierna wycinka lasów miejskich (zwłaszcza Lasu Mokrzańskiego).
6	Szybki rozwój miasta, coraz większa ekspansja budownictwa oraz zmiany klimatyczne powodują duże straty przyrodnicze. Natomiast są to bardzo cenne tereny, które decydują o jakości życia w tym mieście i są jego cennym skarbem. Dlatego powinny być chronione z najwyższą starannością.
7	Czyste powietrze potrzebne jest nam do zdrowego i normalnego życia. Hałas jaki generują w mieście samochody, ciężarówki, tiry (Tak do tej pory jeżdżą przez wrocławskie osiedla tiry, sprzęt ciężki) wpływa na centralny układ nerwowy i stan zdrowia społeczeństwa zwłaszcza dzieci i osoby chore. Obecna gospodarka odpadami woła o pomstę do nieba. Walające się kupy śmieci, przepełnione kontenery(to tylko tak po krótkce)
8	Bez skutecznej ochrony klimatu i zasobów przyrodniczych, życie w mieście w dalszej perspektywie będzie nie do zniesienia i pociągnie to za sobą niekorzystne skutki zdrowotne, ekonomiczne i społeczne.
9	LUDZIE SĄ CZĘŚCIĄ NATURY I POWINNI MIEĆ MOŻLIWOŚĆ ODPOCZYWAĆ W MIEJSCACH GDZIE MOGĄ JĄ POCZUĆ- BEZ APARTAMENTÓW, WIEŻOWCÓW, SPALIN I HAŁASU

10	2. Jako mieszkaniec Lipy Piotrowskiej mam tę nieprzyjemność parę razy w roku być dotkliwie atakowany hałasem jaki w kierunku Lipy Piotrowskiej generowany jest z AOW. Jest to ból hałasowy , od którego w żaden sposób nie sposób uciec. Powód jego powstawania parę razy w roku musi zostać zbadany i powinny zostać wdrożone zabezpieczenia. Urządzenia pomiarowe winny być postawione na okres roku, aby dokładnie zdiagnozować i wysokość hałasu, co ma wpływ (podejrzewam, że może wiatry!!).. Hałas ten jest odczuwalny nie w pobliżu AOW, ale kilometr a nawet do 3 km, najczęściej w godzinach porannych oraz wieczornych. Bardzo słysząc odgłosy przejazdów przez dylatacje mostowe - zwłaszcza że część mostu otwarta jest na kierunek Lipy Piotrowskiej. 9. Najlepiej znaczną część terenów pozostawić w stanie naturalnym jak np tereny po polach irygacyjnych. 5. Najczęstszym problemem jest zaniedbanie rowów melioracyjnych. Ale gorsze jest, że są rowy, które obrastają roślinnością stanowiącą schronienie dla zwierząt, chronią się kaczki, ptactwo wodne, płazy [żaby, ropuchy]. I od święta raz na 10 lat jest akcja czyszczenia. I barbarzyństwo polega na tym, że rowy są jeśli już to czyszczone gdy te zwierzęta mają schronienia, bo maszyny czyszczące jeżdżą w pasie szerokości do 3 - 4 m od rowów. Można przecież prace czyszczenia wykonać, albo zimą, albo bardzo wczesną wiosną, oczywiście po zapoznaniu się ze stanem flory i fauny,
11	1. Na co dzień żyjemy i oddychamy powietrzem które sami zanieczyszczamy, prowadzi to do różnych chorób, osłabienia organizmu jak i uszkodzenia płuc. Mieszkańcy muszą sobie w końcu uświadomić że sami sobie szkodzą. 4. Od kilku lat latem robi się coraz goręcej, odczuwamy to zarówno my jak i rośliny, co staje się powoli zamkniętym kołem. Robi się goręcej bo brakuje roślin które by przytrzymały wilgoć przy ziemi a żar słońca spala rośliny potęgując swoją moc.
12	Dlatego, że są to kluczowe dla spowolnienia zmian klimatu a miasto sobie kompletnie z tym problemem nie radzi, proponowany program zresztą też nie
13	efekt miejskiej wyspy ciepła co rok wywołuje setki nadmiarowych zgonów
14	Na poprzedniej stronie już wszystko napisałam, tu mogłabym tylko to powtórzyć.

15	Przed niebezpiecznie zanieczyszczonym powietrzem nie ma ucieczki. Zalecenia dla grup wrażliwych pociągania w domach tego nie rozwiązują.
16	wrocław jak to duże miast ma poważne problemy z jakością powietrza (smog zimną z powodu palenia odpadami lub niewłaściwego palenia) oraz hałasem (duży ruch samochodowy, liczne imprezy). Nie da się z dnia na dzień przeprojektować miasta tak aby jego akustyka była lepsza (konieczność zwracania uwagi na to z czego wykonywane są elewacje oraz niedopuszczanie do powstawania dużych zabetonowanych powierzchni (dla przykładu blaszany Leclerc z olbrzymim wybetonowanym parkingiem który niesamowicie zwiększa hałas powstały w wyniku przemieszczania się aut po ulicy zakładowej - taki potworek w ogóle nie powinien powstać - szpeci okolicę i negatywnie wpływa na jej akustykę). Wymaga to przeprojektowania obecnie istniejących budynków oraz uwzględnienia tych aspektów w tych nowo powstających. Ponadto olbrzymi wpływ na hałas i jakość powietrza mają drzewa które potrzebują wielu lat aby wyrosnąć na tyle by spełniać swoją funkcję. Ponadto w związku z dużym zaludnieniem w wielu miejscach powstają pseudo wysypiska śmieci (np krzyżówka Trzebnickiej z Czesława Miłosza), bądź ogólnie tereny są zaśmiecanie z powodu braku odpowiedniej ilości koszy na śmieci i ich częstego opróżniania - problem kanału miejskiego przy promenadach wrocławskich. Problem poniewierających się śmieci w okolicy kanału jest tym poważniejszy, że śmieci te po krótkim czasie lądują w kanale szkodząc tamtejszej faunie i florze oraz zmniejszając głębokość kanału. Wydobywanie śmieci z kanału jest o wiele bardziej problematyczne i kosztowne niż regularne odbieranie śmieci z odpowiedniej wielkości koszy ustawionych wzdłuż promenady przy kanale oraz w razie potrzeby wprowadzenia regularnych patroli/ jasnego zakazu (i jego egzekwowania) spożywania alkoholu w tamtym miejscu
17	1. Poprawa jakości powietrza jest najważniejsza. 4. Zatrzymanie jak największej ilości wody w mieście też jest ważne.

18	powietrze i hałas mają olbrzymie znaczenie dla jakości życia. Ciągłe przebywanie w miejscach z zanieczyszczonym powietrzem oraz skażonym hałasem ma bardzo negatywny wpływ na zdrowie. Wrocław ma z tymi obszarami znaczne problemy, a poprawa w tych tematach jest nie osiągalna w szybkim terminie. W związku z tym należy do poprawy w tym zakresie przystąpić jak najszybciej i z jak największą intensywnością, aby skutki były widoczne jak najszybciej. Drzewa wpływające pozytywnie zarówno na klimat jak i na hałas niestety nie rosną z dnia na dzień
19	Potencjalnie te zanieczyszczenia mają największy bezpośredni wpływ na nasze zdrowie
20	Ww obszary mają wpływ na życie i zdrowie obecnych Mieszkańców jak i ich dzieci. Prawidłowa gospodarka odpadami, edukacja społeczeństwa ograniczy niekontrolowane powstawanie dzikich wysypisk, zaśmiecanie terenów zielonych/ Zasoby przyrodnicze to życie, tlen, możliwość wypoczynku, odstresowania się, a jednocześnie możliwość poznania fauny i flory na tych terenach. Jakość powietrza i klimat -musimy dbać, aby przetrwać.
21	Jeśli zepsujemy klimat i uruchomimy sprzężenia zwrotne to wszystko inne będzie nieważne.
22	Zielona transformacja to tani, efektywny i dobrze postrzegany przez mieszkańców kierunek zmian.
23	Te trzy obszary mogą w znaczący sposób wpływać na pozostałe i ten wpływ często bywa negatywny, czyli następuje pogorszenie stanu środowiska.
24	Wrocław ma problemy w zakresie wartościowych terenów zielonych. Zazieleniania parkingów nie jest odpowiedzią na katastrofalne w skutkach decyzje planistyczne miasta i brak sensownej zieleni centrum lub na nowych osiedlach. Jakość powietrza jest w naszym mieście zła przez większość roku, jest też u nas najczęściej najcieplej w Polsce przez większość lata, a nie ma w pobliżu rozsądnych kąpielisk, jezior. Kąpiel w Odrze jest zakazana. Jeśli chodzi natomiast o zielenie to należy zwrócić uwagę na fakt, że wiele parczków stworzono przy ruchliwych arteriach (np. park kleciński w którym trzeba się przekrzykiwać z autostradą A4, park zachodni pomiędzy ulicami o parametrach autostrady A4, park południowy przy tranzytowej Karkonoskiej/Powstańców Śląskich.

Pytanie nr 3.

Poniżej wpisz, jakie działania Twoim zdaniem należy przede wszystkim podjąć w zakresie ochrony środowiska w najbliższych latach. Dlaczego?

I.p. Treść opinii	
1	Ważne jest, aby obszary zieleni w mieście były sukcesywnie powiększane (im większy obszar, tym lepiej służy ochronie różnorodności biologicznej i klimatu), połączone ze sobą korytarzami ekologicznymi (aleje, zieleń wzdłuż dróg, torów kolejowych, cieków), niefragmentowane przez infrastrukturę intensywnie wykorzystywaną przez ludzi.
2	działania opisane w osobnym mailu wysłanym na konsultacje@um.wroc.pl
3	Ochrona Parku Krajobrazowego Bystrzycy poprzez postawienie śmietników, znaków informujących o prawidłowym zachowaniu, znaków zakazu wjazdu.
4	Park Krajobrazowy Bystrzycy od strony Jarnołtowa: częstsze patrole, tablice z nakazem odpowiedniego zachowania ciszy i zakazie śmiecenia, znaki o zakazie parkowania na łąkach.
5	Zwiększenie lesistości miasta do 10 % (wzrost udziału lasów gminnych). Lasy Państwowe prowadząc nadmierną wycinkę wpływają na pogorszenie stanu powietrza w mieście. Zwiększenie powierzchni lasów komunalnych pozwoli na większą autonomię miasta (Zarządu Zieleni Miejskiej) w prowadzeniu polityki dobór roślin do nasadzeń (rośliny rodzime i przystosowane do siedliska). Zachowywanie istniejących i tworzenie nowych korytarzy ekologicznych. Pozwoli na zachowanie wartości przyrodniczych terenu leśnych.
6	Powołanie rezerwatu przyrody Wrocławskie Pola Irygacyjne!
7	Chronić drzewa drzewa przez krótkowzrocznymi wycinkami, chronić tereny cenne przyrodniczo jako enklawy zapewniające mieszkańcom oddech i odpoczynek. Budowanie kolejnych szeregówek developerskich to droga donikąd.
8	Sadzenie dużej ilości dużych drzew (zwłaszcza przy ulicach ruchliwych) i pozbycie się wszystkich kopciuchów jeśli nie chemy się podusić. Wykorzystać każdy skrawek ziemi na zieleń. Wziąć pod lupę firmy zajmujące się gospodarką komunalną. Wprowadzić nadzór.
9	W załączeniu przesyłam uwagi strony inicjatywy Wrocławska Przyroda oraz Wrocławska Ochrona Klimatu.

10	Zachować dla przyszłości teren po polach irygacyjnych na Osobowicach. Wprowadzić pasma zieleni wzdłuż ulic. Poprowadzić trasy rowerowe przez tereny zielone (ale nie necessarily asfaltowane) jak np. przez tereny dawnych pól irygacyjnych. W parkach pozostawić walory naturalnej roślinności, ona może nie być dla ludzi atrakcyjna, ale w parkach chcemy różne zwierzęta, a one mają swoje wymagania. Pozostawić w parkach znaczne ilości terenów niekoszonych, a gdy powstaną łąki kwietne to i można wprowadzić pszczoły. W zakresie inwestycji bardzo ważne jest aby wszystkie instytucje miejskie od drogowców poprzez infrastruktury podziemne i zielen współpracowały ze sobą w zakresie planowych zagospodarowań pasów drogowych - obecnie są to resorty siłowe - co dotknęło nieraz i inwestycje w których brałem udział.
11	Zasadzić więcej roślinności i ograniczać emisje cieplne. Oba działania prowadzą do zmniejszenia temperatury we Wrocławiu czyli do poprawy jakości życia mieszkańców jak i do polepszenia sytuacji przyrody.
12	czynną ochronę, powołanie strażników przyrody, egzekwowanie kar, poprawianie parametrów czystości dla wód i powietrza przerzucenie części środków inwestycyjnych miasta np. z infrastruktury drogowej, technicznej na zielen konsultowanie planów inwestycyjnych miasta z niezależnymi (i to jest bardzo ważne) ekspertami od ochrony środowiska oraz mieszkańcami
13	zwiększenie udziału lasów na terenie miasta - spowolnienie zmian klimatu i ograniczenie zanieczyszczenia pozostawienie dolin rzek oraz otoczenia terenów cennych przyrodniczo wolnych od zabudowy objęcie najcenniejszych obszarów formą ochrony obszarowej np. w postaci rezerwatów i użytków ekologicznych
14	objęcie całkowitą ochroną wszystkich dolin rzecznych (zakaz zabudowy, minimum udostępniania pod nadzorem przyrodniczym) rezerwat na polach irygacyjnych, nowe użytki ekologiczne, zakaz wykonywania projektów WBO/osiedlowych na terenach zieleni naturalnej, ścisła ochrona lasów miejskich i podmiejskich. Przyroda w naszym mieście nie ma szans w zetknięciu z deweloperką i "udostępnianiem"

15	Czystość powietrza - wymuszanie choćby mandatami wymianę "kopciuchów"; dbałość o tereny zielone oraz szukanie nowych terenów w mieście korzystając z pomocy mieszkańców, którzy na pewno wskażą najmniejsze nawet przestrzenie do zazielenienia. Częstsze inspekcje w parkach i zagajnikach celem usuwania na bieżąco uschniętych drzew oraz pilotowanie nowych nasadzeń.
16	Zwiększenie ilości odpadów segregowanych i ulepszenie systemu ich segregacji.
17	Zmusić a nie tylko zapraszać ludzi do wymiany pieców. Sadzić drzewa.
18	Zwiększenie ilości drzew poprzez tworzenie nowych parków i sadzenie drzew wszędzie gdzie tylko jest to możliwe. Drzewostan powinien być mieszany, najlepiej liściasto- iglasty z uwzględnieniem drzew zimozielonych. Drzewa mają pozytywny wpływ zarówno na klimat, ograniczenie emisji hałasu, jak i jakość powietrza. Po nasadzeniu nie wymagają już znacznych nakładów kosztu a jedynie czasu aby urosnąć i dobrze pełnić swoją funkcję. Miasto powinno się także przyjrzeć dużym zabetonowanym powierzchniom - np parkingi w okolicy sklepów i kłaść nacisk aby w sklepach dominowały parkingi podziemne/na dachu a na około galerii i sklepów powstawały tereny zielone. Powinien zostać zwiększony odsetek powierzchni biologicznie czynnej szczególnie na tych osiedlach z małą ilością zieleni jak Kleczków. Każde z osiedli powinno mieć na swoim obszarze co najmniej jeden park (nie kieszonkowy tylko taki w którego wnętrzu będzie można odpocząć od hałasu aut, tramwajów i pociągów

19	Ad. 1 Rozszerzenie możliwości dofinansowania wymiany starego pieca gazowego na np. pompę ciepła. Ponieważ mając np. stary piec gazowy też się emituje zanieczyszczenia a wymiana jego na kolejny gazowy kondensacyjny też uwalnia do atmosfery zanieczyszczenia ale także do kanalizacji kondensat. A pompa ciepła jest jednak droższa od takiego pieca. Ad. 4. Miasto powinno nie tylko dofinansowywać zbiorniki na deszczówkę, ale je wręcz rozdawać razem z zestawem do podłączenia typu DIY. Dodatkowo powinno wspierać - dofinansowywać działania w powstawaniu na terenie metropolii "kwietnych łąk" bo one lepiej zatrzymują wodę niż trawnik. W kwestii zintegrowanego transportu - Miasto nie może dopuścić do tego, żeby od lipca 2021 nie można było jeździć na Urbancard kolejami KD i Regio na terenie miasta - bo po co zatem były i są budowane do wszystkie węzły przesiadkowe ze 40 stacji we Wrocławiu i to wszystko przysłówiowemu psu na budę.
20	liczne nasadzenia drzew i zakaz wycinki istniejących - mają ogromny wpływ na klimat i jakość powietrza a rosną latami. Warto też maksymalnie ograniczać koszenie traw i zachęcać do tego wszystkie wspólnoty, tak aby nie niszczyć kwiatów dających schronienie i pożywienie pożytecznym owadom. Ponadto należy przeanalizować piesze szlaki komunikacyjne i w razie potrzeby gdy ich stan nie zachęca do korzystania z nich (jak na Kleczkowie) podjąć się ich rewitalizacji oraz utworzenia nowych - brakujące kładki pieszorowerowe i tunele
21	Mozliwie szybkie usunięcie pieców na paliwa stałe w gospodarstwach domowych i ograniczenie emisji zanieczyszczeń przez dużych emitentów (fabryki, zakłady). Ewentualne lokowanie nowych emitentów poza obszarem zabudowanym
22	Jasno określić kto odpowiada za dany obszar. Monitorować na bieżąco stan obszarów zielonych. Zaangażować bardziej mieszkańców. Super są realizowane przez rady osiedla we współpracy z Ekosystemem akcje sprzątania szczególnie terenów zielonych. I to należy kontynuować. Coraz większej liczbie mieszkańców zależy na ochronie środowiska.
23	Wymiana pieców i zwiększenie kontroli nad głównymi emitentami zanieczyszczeń. Badania wpływu emitentów (fabryk, zakładów) na osiedla przy których funkcjonują. Częstsze kontrole poziomu zanieczyszczeń i dostępne powszechnie wyniki tych kontroli.

24	- Zaprzestanie dotowania wymiany pieców na gazowe - według naukowców z IPCC - emisyjność gazu - dodając wycieki metanu przy wydobywaniu wcale nie jest mniejsza niż przy spalaniu węgla jeśli chodzi o emisje CO₂. Miasto powinno iść na przód i promować rozwiązania naprawdę niskoemisyjne a nie zadawać się półśrodkami.
25	Zwiększenie udziału terenów zielonych i zintensyfikowanie dbałości o tereny zielone
26	Jakości powietrza, widać wyraźną poprawę w Krakowie więc Wrocław powinien iść podobną drogą. Drugim obszarem jest neutralność CO₂, miasto powinno wspierać działania mieszkańców i firm w tym zakresie oraz samo dążyć do tego w podległych instytucjach.
27	Przede wszystkim powinny to być działania mające na celu ochronę klimatu i jakości powietrza (wymiana kotłów, oczyszczanie spalin) oraz poprawiające sposób gospodarowania odpadami (kontrola działania systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi zachęcające do selektywnej zbiórki, kary dla osób/podmiotów nie przestrzegających obowiązujących zasad, instalacja przetwarzająca odpady zmieszane oraz pozostałości z innych sposobów przetwarzania odpadów).
28	Należy przenieść ogródki działkowe z centrum na przedmieścia w stylu Jagodna i zaplanować w ich miejscu miejskie lasy lub parki (mogą nawiązywać do działkowego rodowodu), nawodnić pola irygacyjne i ustanowić tam rezerwat przyrody, rozszerzyć istniejące parki o przyległe do nich tereny miejskie. Należy również przejąć wszystkie lasy znajdujące się w granicach miasta od Lasów Państwowych w celu ich ochrony przed wycinkami i ewentualnego powiększenia.

Pytanie nr 4.

Czy widzisz potrzeby w zakresie edukacji ekologicznej? Jeśli tak, wskaż problem lub zaproponuj działanie albo projekt.

l.p.	Treść opinii
1	Praca na rzecz edukacji przyrodniczej mieszkańców, obejmująca opiniowanie programów edukacji ekologicznej i klimatycznej. W skład zespołu powinni wchodzić specjaliści następujących dziedzin: ekolog, botanik, ornitolog, herpetolog, chiropterolog, entomolog, przedstawiciel Ekostraży, prawnik i rzecznik/edukator. Zespół Przyrodników Miejskich powinien podlegać bezpośrednio Prezydentowi Miasta. Ich odwołanie możliwe byłoby jedynie w przypadku podważenia kompetencji lub udowodnienia powstania szkody dla przyrody miasta wskutek działania/zaniechania. Kontakt (mailowy i telefoniczny) do zespołu powinien być publicznie dostępny - umieszczony na stronie UM. Przyrodnicy miejscy muszą być specjalistami o rozległym doświadczeniu w pracy terenowej, cieszącym się uznaniem i autorytetem zarówno wśród przyrodników, jak i aktywistów działających na rzecz ochrony przyrody w mieście. Z tego względu powinni spełniać następujące warunki: 1. Wyższe wykształcenie kierunkowe. 2. Minimum pięcioletnie doświadczenie w wykonywaniu inwentaryzacji przyrodniczych. 3. Nieposzlakowany charakter. 4. Rekomendacja środowiskowa ze strony uczelni lub czynnych zawodowo przyrodników. 5. Rekomendacja co najmniej 3 organizacji pozarządowych lub grup nieformalnych, działających na rzecz przyrody we Wrocławiu
2	Przede wszystkim - edukacja Urzędników miejskich i osób odpowiedzialnych :) na wszystkie tematy opisywane w mailu wysłanym na konsultacje@um.wroc.pl
3	Tak. Większość odwiedzających nie wie jak się zachowywać w parku krajobrazowym. Krzyczą, śmieją, ogólnie po weekendach teren wygląda pt chaos i zniszczenie. Jeśli.potrwa to dłużej, przyroda bez wsparcia nie naprawi szkód.

4	Niestety park krajobrazowy jest traktowany po macoszemu. Wszyscy go rozjeżdżają quadami i samochodami, śmiecią. A przecież przy okazji ścieżki edukacyjnej można byłoby także nauczyć odpowiedniego zachowania, a nie tylko walorów przyrodniczych.
5	Problem: niewłaściwa segregacja śmieci w gospodarstwach domowych. Tablice informacyjne umieszczone na wiatkach śmietników, lekcje tematyczne w szkołach podstawowych, informacje - instrukcje w prasie osiedlowej.
6	Konieczna edukacja w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych i zmiana podejścia do miasta jako do enklawy, w której koegzystują ludzie i przyroda.
7	Tak, niestety wielu mieszkańców zielonych dzielnic takich jak Sępolno traktuje drzewa jak problem i wolą wyciąć, niż kilka razy zagrabić albo pozamiatać liście.
8	Edukacja i jeszcze raz edukacja społeczeństwa bez względu na wiek. Wykorzystać wszystkie dostępne formy. Spotkania, parki, internet... zaangażować rady osiedli, włączając je do aktywnej współpracy z mieszkańcami
9	Więcej spacerów przyrodniczych, które przybliżają ludziom przyrodę w mieście.
10	Edukacja ekologiczna. Czynny pobyt w terenie, ale najlepiej dojazd np. rowerem po wybudowaniu ścieżek rowerowo-dydaktycznych np. w rejon dawnych terenów pól irygacyjnych. Ważny element dydaktyczny do Ogród Botaniczny - ale jest on nie wart swojej nazwy, bo nie posiada podstawowego centralnego obiektu jakim była zburzona PALMIARNIA. Mam porównanie Palmiarni w Wałbrzychu czy Wrocławiu - niestety edukacja we Wrocławiu w tym zakresie słaba. Jaki projekt - odbudowa Palmiarni. I jeszcze jedna rzecz - reklamowanie na stronach Wrocławia nie tylko Rynku, ale terenów zielonych. Można też wzorem przedwojennego Wrocławia odbudować gastronomie np. na Osobowicach (lub stworzyć takie warunki), odbudować pawilon w Parku Południowym. Uatrakcyjnić tereny wzdłuż towarowej linii kolejowej,
11	Tak, powinno się uczyć już od młodszych lat jak wpływa emisja ciepła na nasze otoczenie i co przez to tracimy, na co to nas naraża
12	Tak - potrzeba edukacji jednostek, wydziałów, pracowników miejskich, w szczególności tych które podejmują decyzję o planowanych inwestycjach i przeznaczają środki publiczne często na niszczenie środowiska

13	Tak, jednym z większych problemów jest zaśmiecanie miasta. mimo wielu akcji sprzątania lasów, parków, itd. problem jest ogromny i dotyczy przede wszystkim śmieci takich jak butelki, puszki, opakowania po żywności, ubrania. Mieszkańcy nie zdają sobie sprawy z wpływu śmieci na środowisko
14	Jest ogromna potrzeba edukacji ekologicznej, co najlepiej widać, gdy się obserwuje projekty WBO - ich liderzy najwyraźniej uważają zasoby przyrodnicze za niewyczerpane. Tematyka: przyroda w mieście, edukacja klimatyczna, rola zieleni naturalnej, co to jest właściwa pielęgnacja zieleni, jak powinny wyglądać tereny zieleni w mieście// wasztaty przyrodnicze dla liderów WBO//spacery przyrodnicze dla urzędników// scenariusze dla klas szkolnych// aplikacja umożliwiająca udział mieszkańców w inwentaryzacji przyrodniczej//strona internetowa z informacjami dla mieszkańców
15	Brak edukacji wśród osób starszych - przyzwyczajone do treści pisanych łatwiej zapoznają się z ulotką niż akcjami medialnymi. Ideał - włączenie do tego parafii KK i kościołów innych wyznań. Uczulenie na problem Rad Osiedla tam, gdzie występują problemy z przestrzeganiem zasad dot. choćby segregacji odpadów. Przedszkola i szkoły podstawowe - przynajmniej raz w miesiącu zajęcia w terenie, tzw. ścieżki edukacyjne.
16	Edukacja w zakresie odpadów.
17	Edukacja ekologiczna tak, ale nie dla młodych, lecz dla osób w wieku średnim które jej nie otrzymały w swoim pokoleniu a są przy władzy, są deweloperami lub pracują dla miasta.
18	Tak. Powinno się kłaść duży nacisk na edukację w zakresie zaśmiecania wspólnej przestrzeni. Tereny takie jak promenada przy kanale miejskim na Kleczkowie powinny być monitorowane a osoby pozostawiające szklane butelki i inne śmieci poza kosztami powinny ponosić odpowiedzialność za swoje zachowanie - najlepiej nie w formie mandatu a plac społecznych polegających na porządkowaniu terenów zielonych, wykonywaniu nowych nasadzeń, czyszczeniu powierzchni w graffiti itp.
19	Tak należy edukować już od najmłodszych lat, tak aby później w dorosłym życiu nikt nie wyrzucał śmieci do lasu, czy na szlaku turystycznym albo topił je w jeziorze. Miasto powinno finansować we wszystkich szkołach podstawowych publicznych i niepublicznych taki program. A w szkołach średnich organizować akcje sadzenia drzew, wysiewania kwiatnych łąk itp.

20	uwrażliwianie młodego pokolenia na etapie edukacji szkolnej i surowe kary dla dorosłych za zanieczyszczanie powietrza poprzez spalanie odpadów
21	Dzieci w szkołach mogłyby mieć zajęcia o szkodliwości ogrzewania piecami na paliwa stałe
22	Edukacja ekologiczna już na poziomie przedszkola, szkoły. To da najlepsze efekty na przyszłość. Dzieci będą edukować starszych. Można byłoby zorganizować specjalistyczne spotkania w tym zakresie.
23	Tworzenie centrów edukacji ekologicznej przy bibliotekach
24	- Edukacja ekologiczna dla decydentów.
25	Obecna jest na poziomie wystarczającym
26	Edukacja ekologiczna jest istotnym zagadnieniem i powinna być wprowadzona na szeroką skalę przede wszystkim w edukacji dzieci i młodzieży. Powinny się też odbywać akcje pokazujące konsekwencje nieprawidłowego postępowania, np. w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi czy ochrony terenów cennych przyrodniczo. Może to oddziaływać na osoby, które trudno już objąć edukacją, czyli osoby dorosłe.

Pytanie nr 5.

Poniżej możesz wpisać dodatkowe opinie, które według Ciebie mają znaczenie w przygotowaniu Programu ochrony środowiska.

l.p.	Treść opini
1	7. Monitoring czyli regularne patrole w parku krajobrazowym Bystrzycy I może kilka mandatów.
2	Natężenie hałasu przy ul. Jarnoławskiej, która jest rozjeżdżana przez ciężarówki.
3	Zarząd Zieleni Miejskiej powinien nadzorować wykonawców dróg w zakresie jakości zieleni (jakości sadzonek, gatunków) w pasie drogowym. Obecnie zajmuje się tym ZDiUM, który skupia się przede wszystkim na jakości infrastruktury technicznej, a zieleń traktuje po macoszemu.
4	Zmiana podejścia do zasobów hydrologicznych. Trzeba dać rzekom się wylewać w razie potrzeby, a nie za wszelką cenę temu przeciwdziałać.
5	Drzewa i ogólnie zieleń powinna podlegać takiej samej ochronie jak założenia urbanistyczne czy detale architektoniczne. Wyspa Osobowicka czy Las Rędziński są olbrzymią wartością tego miasta.

6	W załączeniu przesyłam uwagi strony inicjatywy Wrocławska Przyroda oraz Wrocławska Ochrona Klimatu.
7	Jak można coś dodać, gdy Lipa Piotrowska od kilku lat stara się o stworzenie parku w rejonie ul. Fryzjerskiej, a w zamian dostaje propozycje powiększonej rabaty oraz zabudowę. Są pisma, są błagania i prośby.
8	Można by zwrócić większą uwagę na kary za palenie śmieciami. Jest to nadal panujący problem we Wrocławiu, choć były już podejmowane próby zapobiegania temu zjawisku.
9	należy wprowadzić obowiązek uzyskania akceptacji dla wszelkich planów inwestycyjnych w mieście pod kątem ochrony środowiska na początkowym etapie przed wskazaniem ich przez miasto do projektowania i realizacji
10	Program powinien być rozpisany na lata - to bardziej przemawia. Np. w 2022 roku chcielibyśmy rozpocząć: 1... - przewidywany termin zakończenia ..., 2... - przewidywany termin zakończenia, 3... - przewidywany termin zakończenia, itd. Wiadomo, wiele prac może w ogóle nie dojść do skutku z przyczyn niezależnych od miasta - należałoby na bieżąco informować o przesunięciach/zaniechaniu i podawać przyczyny.
11	Przeciwdziałania skutkom powodzi.
12	Ochrona środowiska ma olbrzymi wpływ na jakość życia w mieście. Miasto zamiast przeznaczać pieniądze na stadion, klub sportowy czy inną promocję miasta powinno postawić na zwiększanie ilości miejsc sportowych, natychmiastową likwidację pieców w mieszkaniach gminnych - duża ilość terenów zielonych oraz czyste powietrze będzie stanowić najlepszą promocję miasta
13	Automaty na butelki i puszki zwrotne to byłoby coś. Należy wspierać finansowo Fortum w zakresie budowy nowej elektrociepłowni spalającej odpady zmieszane (wg najwyższych standardów ekologicznych) i powstawanie jeszcze większej sieci ciepłowniczej. Dodanie do Mobilnego Asystenta Mieszkańca możliwości zgłaszania przypadków zanieczyszczania środowiska w mieście, ale także sugestii gdzie co można by w tym zakresie zrobić (postawić dodatkowy pojemnik na śmieci, lub np zgłosić, że aktualnie na dole górki Mała Sobótka jest takie jezioro wprost idealne na wylęg komarów, które później trzeba będzie chemią zwalczać.

14	wszelkie zmiany potrzebują czasu aby przynieść efekt więc powinny być wprowadzane natychmiastowo nawet kosztem przesunięcia środków z innych działań jak np kultura i sztuka
15	Generalnie uważam, że Program został przygotowany dobrze, należy jednak rozszerzyć go o obszary, o których wyżej. Lokalna społeczność wie najlepiej co dzieje się na jej terenie, dlatego też należy brać pod uwagę głosy mieszkańców. W Programie powinna zostać zapisana możliwość jego modyfikacji w przypadkach szczególnych.
16	- wszystko powinno się opierać na mierzalnych celach a nie na okrągłych zdaniach z których nic nie wynika konkretnego. Oczywiście z ogólnymi zapisami każdy się zgodzi....

ZAŁĄCZNIK 4 – OPINIE NADESŁANE NA E-MAIL KONSULTACYJNY

Na adres e-mail konsultacje@um.wroc.pl nadesłano 10 wiadomości. 9 z nich wysłano 26.05.2021 r., jedna wiadomość została wysłana 27.05.2021 r. Tylko jeden e-mail zawiera treść niepowtarzającą się w stosunku do pozostałych maili.

E-mail nr 1 (6 e-maili tej samej treści)

Wrocław, 26.05.2021

UWAGI DO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WROCŁAWIA DO 2025 ROKU Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 ROKU

Dotyczy obszarów interwencji nr 9 (ZASOBY PRZYRODNICZE), a pośrednio też: gleby, wody i klimatu

Wstęp

Miejska zieleń (część miejskiej przyrody) wpływa na mikroklimat miast: obniża temperaturę, podnosi wilgotność powietrza, przeciwdziała skutkom

wiatrów i upałów, chroni przed podtopieniami, oczyszcza powietrze.

Ogromną, niedocenianą, ale coraz lepiej poznawaną rolę odgrywa w systemie miejskiej zieleni tzw. **zieleń naturalna (rozproszona, nieurządzona)**. Lasy, murawy, łąki, ziołorośla, zbiorowiska ruderalne, szuwary, skupiny krzewów, spontanicznie wyrosłe drzewa i zadrzewienia, w dużej mierze rodzime, są enklawami przyrody w mieście. Tworzą habitaty i refugia dla licznych gatunków roślin, grzybów i zwierząt i jako takie wspierają różnorodność biologiczną.

Zieleń naturalna:

- przyczynia się do poprawy jakości życia w mieście. Jest filtrem pyłów, tłumikiem hałasu, zbiornikiem retencyjnym wody, a jej bujność sprawia, że jest w pełnieniu tych funkcji niezwykle efektywna,
- jest bezinwestycyjna - rośnie bez nakładów finansowych na sadzenie i pielęgnację,
- dobór gatunkowy jest najlepszy z możliwych, bo rośliny są optymalnie dopasowane do siedliska dzięki naturalnej selekcji,
- jest siedliskiem wielu gatunków zwierząt - od drobnych bezkręgowców do ssaków. Tworzy naturalne kryjówki, trójwymiarową strukturę, dostarcza pożywienia,
- wypełnia korytarze ekologiczne w mieście, umożliwiając bezpieczną i skuteczną migrację zwierząt i roślin przez miasto i w jego obrębie,
- stanowi naturalne zespoły roślinne lub na drodze sukcesji może się w nie przekształcić, daje szansę na odtworzenie utraconych zespołów roślinnych,
- pozwala na codzienny kontakt z przyrodą, obserwację zachodzących w niej procesów, pełni więc funkcję edukacyjną, oswaja ludzi z „miejską dżunglą” i niweluje tzw. deficyt natury.

Ważne jest, aby obszary zieleni w mieście były **sukcesywnie powiększane**

(im większy obszar, tym lepiej służy ochronie różnorodności biologicznej i klimatu), **połączone ze sobą korytarzami ekologicznymi** (aleje, zieleń wzdłuż dróg, torów kolejowych, cieków), **niefragmentowane przez infrastrukturę** intensywnie wykorzystywaną przez ludzi.

Tzw. udostępnianie terenów zieleni naturalnej musi odbywać się pod ścisłym nadzorem przyrodniczym od fazy projektowej po wykonanie i nie może wykraczać poza absolutnie minimalną ingerencję.

Największymi rezerwuarami różnorodności biologicznej, a także wody, są obszary wodno - błotne oraz ekosystemy leśne. Są one jednocześnie najbardziej narażone na suszę i inne konsekwencje zmiany klimatu.

Kluczowe postulaty przyrodnicze, które powinny zostać włączone do POŚ:

1. Decyzje podejmowane przez jednostki samorządu powinny uwzględniać naturalną różnorodność biologiczną i nie dopuszczać do jej spadku. W związku z tym postulujemy utworzenie miejskiej cyfrowej bazy zasobów przyrodniczych i jej prowadzenie we współpracy wrocławskiego SIP z ekspertami przyrodniczymi z organizacji pozarządowych. Istnienie takiej bazy umożliwiłoby planowanie przyszłych działań w taki sposób, aby unikać konfliktów przestrzennych oraz minimalizować wpływ na przyrodę, a jednocześnie umożliwiłoby skuteczne i szybkie reagowanie NGO - sów na zagrożenia dla siedlisk i gatunków chronionych.

Cele do 2023 roku: założenie bazy, pozyskanie już istniejących treści (inwentaryzacje prowadzone przez pracowników naukowych, organizacje pozarządowe, inwentaryzacje na zlecenia miasta, dane faunistyczne, będące w posiadaniu RDOŚ), opracowanie aplikacji umożliwiającej mieszkańcom zgłaszanie obserwacji przyrodniczych.

Cele do 2025 roku – przeprowadzenie inwentaryzacji na wskazanych

priorytetowych obszarach (**LISTA w załączniku nr 1**)

Cele do 2030 roku – monitoring przyrodniczy na pozostałych gruntach miejskich.

2. Analiza oddziaływania przedsięwzięć (nie tylko wymagających OOS) na przyrodę miasta i konsultacje tego wpływu ze specjalistami. Pod pojęciem specjalisty rozumiemy osobę, która potrafi udowodnić (publikacjami naukowymi lub doświadczeniem zawodowym) swoją wiedzę dotyczącą biologii i ekologii danej grupy organizmów.

3. Jasno określona odpowiedzialność jednostek projektujących i realizujących inwestycje za zgodność z ustawą o ochronie przyrody.

4. Powołanie Przyrodnika Miejskiego wraz z zespołem – szczegóły **w załączniku 2**

5. Należy zwiększyć liczbę obszarów ochrony powierzchniowej – 3 rezerваты do 2023 roku (na Polach Irygacyjnych, na Wyspie Opatowickiej i w Lesie Rędzińskim); inne formy ochrony - 100 nowych użytków ekologicznych do 2030, a do 2025 osiągnięcie minimum 50% zakładanej liczby. Utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego nad Widawą. Lista priorytetowych obszarów, które w pierwszej kolejności powinny zostać objęte ochroną – **załącznik 1, 3.**

6. Należy w 2021 lub najpóźniej w pierwszym kwartale 2022 rozpocząć prace projektowe nad technologią zalania Pól Irygacyjnych. Prace inwentaryzacyjne w niczym nie kolidują z opracowywaniem projektu zalewania.

7. Zmiana mpzp na terenie miasta – odstąpienie od zabudowy terenów zalewowych oraz nadrzecznych spełniających funkcje korytarzy

ekologicznych do 2022. **Tereny zalewowe mają prawo być zalewane!**
Należy zmienić sposób postrzegania retencji i nie rozumieć jej poprzez pryzmat budowy zbiorników wodnych, w których „mieści się” woda.

8. Wyłączenie terenów zieleni naturalnej z projektów WBO i osiedlowych, działania planowane w ich obrębie powinny być prowadzone wyłącznie pod nadzorem specjalistów (których kryterium zdefiniowano w punkcie 2).

9. Udostępnienie w Systemie Informacji Przestrzennej danych o planowanych i bieżących inwestycjach wraz z tablicami informacyjnymi budowy i kontaktem do podmiotu sprawującego nadzór przyrodniczy

10. Zwiększenie lesistości w mieście do 2025 roku minimum do 10%, jak zakładał POŚ z 2006 roku

Pozostałe postulaty przyrodnicze w zakresie zagospodarowania miasta:

1. Wyznaczenie w mieście obszarów, które urządza przyroda (zieleni naturalnej) – minimum $\frac{1}{3}$ powierzchni w każdym parku miejskim do połowy 2022 roku. Równocześnie powołanie dla każdego parku społecznych rad, na wzór Społecznej Rady Parku Grabiszyńskiego.

2. Powoływanie obszarów chronionych (użytki ekologiczne, rezerваты przyrody). Przekształcenie dolin rzecznych w użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

3. Podporządkowanie inwestycji w zieleni (np. tzw. rewitalizacji terenu) priorytetowi zachowania wartości przyrodniczych terenu. Odstąpienie od usuwania istniejącej, dobrze rozwiniętej roślinności (zakrzewień, młodych drzew, niszczenie muraw i łąk). W związku z koniecznością adaptacji do zmian klimatu odejście od monokulturowych trawników czy pojedynczo

sadzonych drzew.

4. Przyjęcie priorytetu niewycinania drzew nad ich sadzeniem. Duże, a także młode, lecz niewymagające pielęgnacji drzewa są cenniejsze niż nowe nasadzenia. Wycinkę prowadzić można jedynie w przypadku absolutnej konieczności tj. zagrożenia dla ludzi (potwierdzonego przez dendrologa). Usuwanie drzew i krzewów zawsze powinno być poprzedzone ekspertyzą przyrodniczą i prowadzone pod nadzorem specjalistów.

5. Tworzenie mozaiki siedlisk i biocenoz (zagajniki, zakrzewienia, łąki, zbiorniki wodne itp.) na wszystkich nowo tworzonych i rewitalizowanych terenach zieleni.

6. Zachowywanie i tworzenie korytarzy ekologicznych – zakaz grodzenia nowo budowanych osiedli, a w istniejących osiedlach należy do połowy 2022 roku przeprowadzić wizję lokalną z udziałem specjalistów i podjąć działania odtworzenia przerwanych korytarzy ekologicznych. Uzupełnianie szpalerów drzew i żywopłotów.

7. Zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej miasta (zielone ściany z zimozielonymi pnączami jako zastąpienie lub osłona istniejących ekranów akustycznych; zielone dachy na budynkach włączone do programu “Złap deszcz”; wielowarstwowa zieleń wszędzie tam, gdzie nie przemawiają przeciw temu względy bezpieczeństwa drogowego lub funkcja terenu) - do 2025 roku.

8. Stosowanie na szeroką skalę zieleni osłonowej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (drzewa, krzewy, pnącza).

9. Dobór roślin do nasadzeń - muszą mieć wartość biocenotyczną (rośliny

rodzime lub przystosowane do siedliska, rośliny karmowe dla zwierząt, bujne krzewy, roślinność stanowiąca kryjówkę dla zwierząt, miejsca lęgów).

10. Przestrzeganie zakazu sadzenia roślin gatunków inwazyjnych lub potencjalnie inwazyjnych (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym;
<http://projekty.gdos.gov.pl/igo-lista-inwazyjnych-gatunkow-obcych-roslin>).

11. Dążenie do rozwoju bujnej i urozmaiconej gatunkowo szaty roślinnej, sadzenie w grupach i ciągach. W parkach i lasach miejskich dbałość o warstwową strukturę roślinności.

12. Współpraca z LP w celu utworzenia na terenie miasta Lasów Miejskich, które będą wyłączone z użytkowania gospodarczego, a jedyne zabiegi będą polegać na ochronie i trwaniu ekosystemów leśnych.

13. Ochrona gleby w procesie inwestycyjnym - wpisanie do dokumentacji przetargowej zapisu o zakazie zdejmowania wierzchniej, biologicznie czynnej warstwy gleby i degradacji gleby lub nakazu jej przykrycia i rozłożenia na terenie inwestycji po zakończeniu prac.

14. Dla nowych inwestycji nakaz stosowania nawierzchni z tworzyw naturalnych i przepuszczalnych dla wody tam, gdzie jest to możliwe (np. drogi dla rowerów w terenach zieleni, boiska przyszkolne i osiedlowe). Niedopuszczanie do utwardzania nowych powierzchni na terenach zieleni naturalnej i nowych terenach zielonych - za wyjątkiem jednego głównego ciągu komunikacyjnego.

15. Stosowanie technologii minimalnie ingerujących w roślinność (**załącznik 4**).

16. Racjonalne gospodarowanie wodą opadową – tworzenie systemów retencji w różnej skali, spowalnianie przepływu wód w ciekach, podnoszenie ich poziomu z zachowaniem zasad bezpieczeństwa. Niepogłębianie rowów melioracyjnych/retencyjnych. Koszenie roślinności przy rowach – bezwzględnie dostosowane do biologii płazów i ptaków

17. Prowadzenie prac w obrębie i najbliższym otoczeniu zbiorników wodnych w sposób niezagrożący populacjom płazów i ptaków. Odmulanie czy osuszanie może być prowadzone jedynie w ściśle wyznaczonych terminach, dostosowanych do biologii płazów. Nie powinno się usuwać szuwaru przybrzeżnego ze względu na bezpieczeństwo płazów oraz ptaków. Bezwzględny zakaz zarybiania zbiorników zasiedlonych przez gatunki płazów inne niż żaby zielone i ropucha szara.

18. Ograniczenie stosowania oświetlenia w terenach zieleni (z których zwierzęta korzystają jako z miejsc schronienia, zimowania, odpoczynku w czasie migracji - zwłaszcza zadrzewienia i okolice zbiorników wodnych). Sztuczne oświetlenie w nocy (ALAN) wpływa na zachowania i kondycję wielu gatunków zwierząt (ptaków, płazów, nietoperzy) czy roślin. Nakaz stosowania dla wszystkich nowych inwestycji takich konstrukcji opraw świetlnych, aby ograniczać kierowanie światła w górę, tj. strumień światła z latarni powinien padać bezpośrednio i w 100% w dół, a wskaźnik ULOR powinien wynosić 0%. Na terenach parkowych w nocy poza głównymi ciągami komunikacyjnymi nie używać oświetlenia między 23:00-6:00, na głównych ciągach komunikacyjnych wdrożenie rozwiązań umożliwiających zmniejszanie jasności w godzinach nocnych lub wyposażenie latarni w czujnik ruchu. Wymiana istniejącego już oświetlenia we wszystkich parkach

i na terenach zielonych na oświetlenie spełniające ww. kryteria do końca 2025 roku. Oświetlenie w parkach powinno ograniczać się do silnie uczęszczanych szlaków komunikacyjnych, np. przejść pomiędzy dzielnicami, jednej pętli spacerowo - biegowej dla mieszkańców. Przy wszystkich nowych inwestycjach inwestor musi zagwarantować, że kable elektryczne będą umieszczane w ziemi za pomocą metod nieingerujących w system korzeniowy drzew.

19. Wszystkie nowe powierzchnie transparentne należy bezwzględnie zabezpieczyć przed kolizjami z ptakami w efektywny sposób, np. poprzez naklejenie odpowiednio zaprojektowanych kropek czy pasków, istniejące już powierzchnie (m.in. przystankowe) muszą zostać dostosowane do tych wymogów do końca 2021 roku. Zabezpieczenie to powinno być stosowane na wszelkich konstrukcjach finansowanych ze środków publicznych.

20. Konsultacja budowy siedlisk zastępczych dla zwierząt i wszelkich konstrukcji mających służyć zwierzętom ze specjalistami zajmującymi się daną grupą organizmów.

21. Miasto powinno dążyć do zakazu polowań na terenie administrowanym – złożenie wniosku do Sejmiku Województwa do końca 2021 roku.

22. Zakaz stosowania agrowłókniny, ponieważ uniemożliwia ona wytworzenie warstwy roślinności okrywowej, zmniejsza retencję i upośledza życie gleby.

Postulaty przyrodnicze w zakresie pielęgnacji zieleni:

1. Wyznaczenie przez Zarząd Zieleni Miejskiej do końca 2021 roku stref o różnej intensywności pielęgnacji w skali miasta i poszczególnych założeń

(parków, skwerów). Wprowadzanie stref rzadszego koszenia oraz łąk w parkach, pasach przyulicznych i między jezdniami.

2. „Niewidoczna pielęgnacja” drzew i krzewów (zakaz usuwania grubych gałęzi, konarów, cięcie krzewów zgodne ze sztuką, unikanie cięć nieprzyrodniczych).

3. Pozostawianie opadłych liści (wszystkich lub większości) w terenach zieleni aż do naturalnego rozkładu, bez wywozu i kompostowania. Opadłe liście oddają ziemi to, co rośliny z niej pobrały w porze wzrostu, dając tym samym szansę na naturalny obieg materii. Są również siedliskiem grzybów i zwierząt. Z obowiązku pozostawiania liści powinny być wyłączone jedynie ciągi komunikacyjne, boiska sportowe i trawniki reprezentacyjne.

4. Pozostawianie w parkach i lasach całości martwego drewna (w różnej postaci, ale głównie tzw. świadków i dużych kłód, które najlepiej służą różnym organizmom, np. grzybom, mchom, zwierzętom).

5. Zastąpienie w parkach zdegradowanych muraw pod koronami drzew strefami spontanicznego runa i naturalnej ściółki.

6. Kompostowanie usuwanej z terenów zieleni materii organicznej i jej powrót na te tereny. W miarę możliwości tworzenie pryzm kompostowych na miejscu, co oszczędza ekosystem i zmniejsza emisję

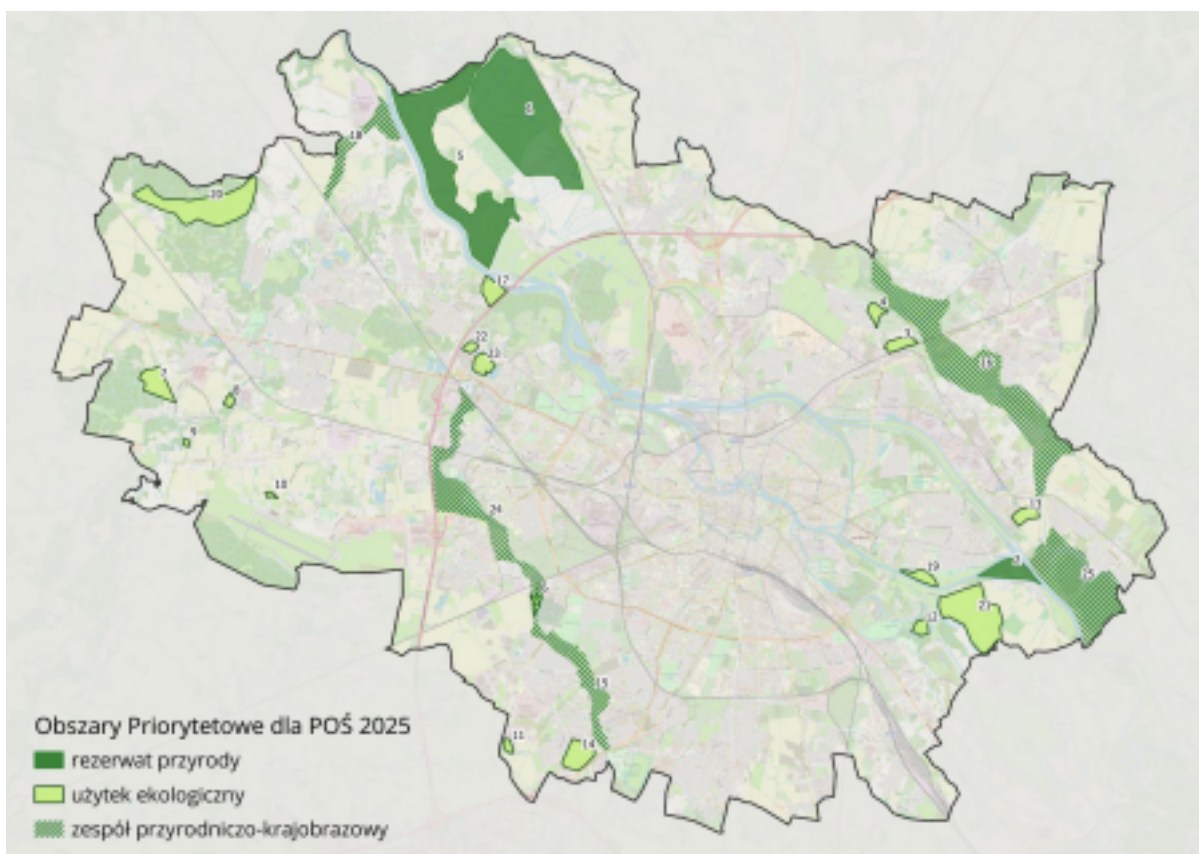
7. Koszenie i inne zabiegi w zieleni uwzględniające bezpieczeństwo zwierząt (stosowanie wypłaszaczy, koszenie strefami, od środka ku brzegom powierzchni, uwzględnianie obecności gniazd przy planowaniu cięcia krzewów).

8. Zakaz używania pestycydów niebezpiecznych dla zwierząt.

9. Sprzątanie śmieci, które mogą być niebezpiecznymi pułapkami dla zwierząt

10. Ochrona roślin przed zasoleniem i aerozolem solnym, które negatywnie wpływają na ich kondycję.

ZAŁĄCZNIK 1. Mapa obszarów priorytetowych (zgodna z numeracją z Załącznika 3).

ZAŁĄCZNIK 2. Zadania zespołu Przyrodników Miejskich

1. Wskazywanie wartościowych przyrodniczo terenów i obiektów na terenie miasta.
2. Interwencje (do RDOŚ, policji, prokuratury) w przypadku zagrożenia lub podejrzenia zagrożenia dla gatunków chronionych lub ich siedlisk na terenie miasta. Współpraca z prokuraturą w zakresie ścigania naruszeń dóbr przyrodniczych
3. Występowanie o prowadzenie czynności prowadzących do przyznawania statusu ochronnego dla obiektów i terenów (pomnik przyrody, rezerwat, użytek ekologiczny itp.). Wspomaganie mieszkańców i organizacji w ich staraniach o objęcie obiektów i terenów ochroną.
4. Zlecanie i nadzorowanie inwentaryzacji przyrodniczych, finansowanych z

budżetu miasta.

5. Wdrażanie zaleceń poinwentaryzacyjnych

6. Opiniowanie projektów zagospodarowania niezabudowanych terenów pod kątem oddziaływania na środowisko. zawiadamianie instytucji powołanych do ochrony środowiska w przypadku zastrzeżeń.

Wydawanie wiążących rekomendacji dla inwestorów.

7. Weryfikacja projektów WBO i projektów z budżetów osiedlowych pod kątem zachowania wartości przyrodniczych terenu, ochrony siedlisk i ochrony gatunkowej

8. Wydawanie rekomendacji dla architektów krajobrazu, projektów i działań ZZM, ZDiUM, ZIM, ZZK, WI, MPWiK, i innych jednostek miejskich oraz zarządców terenów wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.

9. Ewaluacja firm pielęgnujących zieleń.

10. Praca na rzecz edukacji przyrodniczej mieszkańców, obejmująca opiniowanie programów edukacji ekologicznej i klimatycznej.

W skład zespołu powinni wchodzić specjaliści następujących dziedzin: ekolog, botanik, ornitolog, herpetolog, chiropterolog, entomolog, przedstawiciel Ekostraży, prawnik i rzecznik/edukator. Zespół Przyrodników Miejskich powinien podlegać bezpośrednio Prezydentowi Miasta. Ich odwołanie możliwe byłoby jedynie w przypadku podważenia kompetencji lub udowodnienia powstania szkody dla przyrody miasta wskutek działania/zaniechania. Kontakt (mailowy i telefoniczny) do zespołu powinien być publicznie dostępny - umieszczony na stronie UM. Przyrodnicy miejscy

muszą być specjalistami o rozległym doświadczeniu w pracy terenowej, cieszącym się uznaniem i autorytetem zarówno wśród przyrodników, jak i aktywistów działających na rzecz ochrony przyrody w mieście. Z tego względu powinni spełniać następujące warunki:

1. Wyższe wykształcenie kierunkowe.
2. Minimum pięcioletnie doświadczenie w wykonywaniu inwentaryzacji przyrodniczych.
3. Nieposzlakowany charakter.
4. Rekomendacja środowiskowa ze strony uczelni lub czynnych zawodowo przyrodników.
5. Rekomendacja co najmniej 3 organizacji pozarządowych lub grup nieformalnych, działających na rzecz przyrody we Wrocławiu

ZAŁĄCZNIK 3. Lista priorytetowych obszarów, które bezwzględnie należy objąć ochroną w pierwszej kolejności:

<u>Numer</u>	<u>Nazwa</u>	<u>Typ ochrony</u>
1	Pola Irygacyjne	rezerwat przyrody
2	Wyspa Opatowicka	rezerwat przyrody
3	Odstojnik za C.H. Korona	użytek ekologiczny
4	Las Sołtysowicki wraz ze stawami	użytek ekologiczny
5	Las Rędziński	rezerwat przyrody
6	Lasek Oporowski	użytek ekologiczny
7	Łąki przy Lesie Ratyńskim	użytek ekologiczny
8	Mokradło nad Bystrzycą	użytek ekologiczny
9	Starorzecze nad Bystrzycą	użytek ekologiczny
10	Mokradło przy lotnisku	użytek ekologiczny
11	Lasek przy ul. Kwiatkowskiego	użytek ekologiczny
12	Mokradła na wschód od Parku Wschodniego	użytek ekologiczny
13	zbiorniki na Swojczycach	użytek ekologiczny

14 Teren po byłej cukrowni	użytek ekologiczny
15 korytarz ekologiczny doliny Ślęzy wraz z doliną Olszówki	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
16 zespół przyrodniczo-krajobrazowy nad Widawą	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
17. Ślężoujście	użytek ekologiczny
18 Ujście Bystrzycy do Odry	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
19 Łąki modraszkowe na Biskupinie	użytek ekologiczny
20 Dolina Łękawicy	użytek ekologiczny
21 Tereny Wodonośne	użytek ekologiczny
22 Zbiornik przy Stadionie Wrocław	użytek ekologiczny
23 Park Pilczycki	użytek ekologiczny
24 korytarz ekologiczny doliny Ślęzy wraz z Olszówką – cz. 2	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
25 Las Strachociński i otaczające go wilgotne łąki	zespół przyrodniczo-krajobrazowy

ZAŁĄCZNIK 4.

1. Uwzględnienie w inwestycjach w terenach zieleni istniejącej roślinności - od drzew do bylin runa i muraw.
2. Zachowanie rodzimej gleby bez jej przemieszczania i zanieczyszczania gruzem i chemią budowlaną.
3. Wyznaczenie bezpiecznych dla zieleni stref składowania materiałów budowlanych.
4. Ograniczenie cięcia i usuwania krzewów i podrostu drzew podczas prac porządkowych.
5. Budowa instalacji podziemnych i nadziemnych z uwzględnieniem występowania skupień roślinności, korzeni i koron drzew.
6. Ograniczenie korytowania pod nawierzchnie i elementy małej

architektury, zwłaszcza w strefie ochrony drzewa.

7. Stosowanie nawierzchni podwieszanych (w przypadku ich budowy nad korzeniami drzew).

8. Stosowanie obniżonych krawężników (retencja wody), płytkich krawężników (ochrona korzeni drzew).

9. Minimalizacja szerokości/powierzchni infrastruktury.

10. Uważność w doborze gatunkowym i wyborze miejsca pod nowe nasadzenia (np. unikanie sadzenia drzew pod koronami dojrzałych drzew, sadzenia ozdobnych krzewów na terenach półnaturalnych muraw).

E-mail nr 2 (3 e-maile tej samej treści)

Wrocław, 26.05.2021 i 27.05.2021

Uwagi do projektu Programu ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do 2030 r.

1. Wnioskujemy o dodanie oddzielnych części o emisji gazów cieplarnianych, adaptacji do zmian klimatycznych oraz planowania przestrzennego jako podrozdziałów w rozdziale 4. oraz w części o celach, wskaźnikach i zadaniach.

Wnioskujemy o przystąpienie Wrocławia do koalicji Carbon Neutral Cities Alliance <https://carbonneutralcities.org/cities/> i współpracę w realizacji ambitnej polityki w tym zakresie.

2. Wnioskujemy o przeformułowanie celów. Ich obecna wersja nie wnosi kompletnie nic. Są ogólnikowe, niekonkretne, niemierzalne. Nie są realnymi celami, nie spełniają co najmniej 4 z 5 wymienionych kryteriów (być może spełniają akceptowalność, ale nie jesteśmy w

stanie tego rozstrzygnąć; mamy nadzieję, że też nie).

3. Wnioskujemy o uwzględnienie szczegółowych uwag dotyczących wskaźników:

- Wskaźnik "liczba kotłów na paliwo stałe, które zostały wymienione na niskoemisyjne [szt.]" należy zamienić na "liczba kotłów na paliwo stałe". Po pierwsze, nie wiadomo na 100% ile jest pieców na paliwo stałe. Po drugie, wymiana nie jest jedynym możliwym działaniem na rzecz czystego powietrza; można szukać innych rozwiązań jak np. pompy ciepła.
- We wskaźniku "liczba budynków miejskich poddanych termomodernizacji [szt.]" należy zmienić wartość docelową na 100. Wzrost nie gwarantuje niczego. Wrocław ma jeden z największych zasobów komunalnych w kraju, więc poprzeczka musi być zawieszona wysoko, żeby cele związane z czystym powietrzem zostały zrealizowane.
- Wskaźniki "liczba gospodarstw ogrzewających mieszkania gazem [szt.]" oraz "sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe dla budynków ogółem [GJ/rok]" należy wykreślić, bo jest niezgodny z uchwałą o alarmie klimatycznym -- w ten sposób zwiększamy emisje gazów cieplarnianych zamiast je redukować do 0.
- Wskaźnik "całkowita moc OZE zainstalowanych na budynkach miejskich i obiektach prywatnych [MW]" powinien mieć wartość docelową wzrost o 15% rocznie.
- Wskaźnik "udział torowisk w stanie dobrym i bardzo dobrym" ma niepoważną wartość bazową. Chcemy chronić środowisko torami tramwajowymi, które za 10 lat są w 1/4 dobre? Naprawdę, bądźmy poważni. Tu wartość docelowa może być tylko jedna - 100%.

Oprócz tego należy wszystkie nowe zwrotnice i krzyżownice instalować jedynie typu głębokorowkowego, tak by ograniczać hałas (przyczyniając się

do zmniejszenia wskaźników LDWNI oraz LN) oraz zwiększać prędkość tramwajów, co przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności komunikacji miejskiej.

- Wskaźnik "długość dróg utwardzonych i wyremontowanych [km]" powinien zakładać 10 km rocznie.
- Wskaźniki "liczba osób narażonych na ponadnormatywny hałas na terenie Wrocławia (wskaźnik LDWNI)" oraz "liczba osób narażonych na ponadnormatywny hałas na terenie Wrocławia (wskaźnik LN)" powinny mieć wartość docelową 0. Dlaczego dopuszczamy, że za 10 lat wciąż będziemy narażać mieszkańców na utratę zdrowia z powodu przekroczonych norm hałasu (które i tak są wyjątkowo wysokie)?

Nie należy również ignorować tego, że:

“Okolo 49% mieszkańców Wrocławia ekspozowana jest na długookresowy hałas pochodzący od ruchu drogowego oceniany wskaźnikiem LDWN wyższym niż 55 dB.” Należy monitorować również ten wskaźnik i przyjąć wartość docelową 0.

- Cel "GW.II. Ochrona przed niedoborami wody i powodzią" powinien mieć wskaźnik "liczba inwestycji na terenach zalewowych" z wartością docelową 0.
- Wskaźnik "zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych [m³]" powinien zakładać spadek o 5% rocznie.
- Wskaźnik "powierzchnia terenów zieleni (parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej, zieleń uliczna, cmentarze, ogrody działkowe) [ha]" powinien zakładać wzrost o 10% rocznie.
- Wskaźnik "bilans nasadzeń i wycinek drzew" nie ma sensu, bo posadzone młode drzewo nie równa się staremu wyciętemu. Należy zamienić ten wskaźnik na "powierzchnia koron drzew" i przyjąć wzrost o 5% rocznie. Jak wskazuje dr Dominik Drzazga z Katedry Zarządzania Miastem i Regionem na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego:
“Jeden duży buk produkuje tyle tlenu, co mniej więcej tysiąc siedemset

10-letnich, małych buków. To właśnie duże drzewa tak naprawdę są potrzebne w miastach, a nie ich małe sadzonki.”

Należy więc przyjąć, że aby zachować bilans produkcji tlenu i redukcji CO₂, na wycięte 1 drzewo powinno przypadać 1700 nowych.

Strata powinna być wyrównana w jak najmniejszej odległości od miejsca wycinki. Proponujemy przyjąć, by 30 nasadzeń zastępczych odbywało się w promieniu max. 300 metrów od miejsca wycinki i przypadało na drzewa w wieku min. 10 lat (o obwodach pni min. 30 cm mierzonych na wys. 1 m, wzorem Brukseli)

Źródło: https://sendzimir.org.pl/wp-content/uploads/2019/08/ZRZ4_str_29-39.pdf

A pozostałe nasadzenia w promieniu max. 2 km od miejsca wycinki i przypadało na drzewa w wieku min. 10 lat (o obwodach pni min. 20 cm mierzonych na wys. 1 m)

4. Sekcja o zadaniach nie wnosi niczego nowego, jest to jedynie zestawienie prowadzonych dotychczas i planowanych przez UM działań. To zakłada, że chronimy środowisko wystarczająco dobrze. Nie zgadzamy się z takim założeniem. Wnioskujemy o przeprowadzenie dodatkowych warsztatów w ramach konsultacji, w których mieszkańcy będą mogli wypracować propozycje dodatkowych zadań. A fakt, że wpisują tam państwo np. budowę alei Wielkiej Wyspy pokazuje, że treść jest niepoważna. Jakim cudem inwestycja, która wygeneruje dodatkowy ruch samochodowy i wiąże się z wycinką setek drzew ma sprzyjać ochronie środowiska? Wnioskujemy, żeby odpowiedzieli państwo na to pytanie.

5. Wnioskujemy o dodanie celów do końca 2021 roku, w trybie pilnym: (wzorem Warszawy)

a. Inwentaryzacja dendrologiczna

Sporządzić spis lokalizacji, gatunków drzew, zasięgu koron, ich kondycji.

b. Karta Praw Drzew

Stworzyć Kartę Praw Drzew ze standardami kontroli,

pielęgnacji i realizacji inwestycji w pobliżu roślin.

6. Wnioskujemy o dodanie celu do 2023 roku: (wzorem Singapuru)

Opracowanie wspólnie z naukowcami rozwiązań, które ograniczą powstawanie "wysp ciepła"

Istnieją rozwiązania (odpowiednie techniki i oprogramowanie), które pozwalają symulować efekt wiatru, temperatury i nasłonecznienia na projektowaną zabudowę.

Takie rozwiązania pozwalają na takie zorientowanie budynków, umieszczenie roślinności i otwartych przestrzeni, by eliminować i minimalizować efekt wysp ciepła.

Po wdrożeniu rozwiązań należy odpowiednio poprawić miejscowe plany zagospodarowania. 7. Wnioskujemy o dodanie i monitorowanie wskaźników:

a. Powierzchnia dachów porośnięta roślinnością, o wskaźniku Średnia roczna retencji wody $\geq 50\%$

Oczekiwana wartość wskaźnika w 2025 r.: 30%

b. Powierzchnia dachów porośnięta roślinnością, o wskaźniku Średnia roczna retencji wody $\geq 95\%$

Oczekiwana wartość wskaźnika w 2025 r.: 8%

Na podstawie: The Code of Practice for Green Roofs and GRO, the Green Roof Organisation

<https://livingroofs.org/code-practice-green-roof-organisation/>

Oraz: Water retention on the extensive green roof models

https://www.researchgate.net/publication/330560450_Water_retention_on_the_extensive_green_roof_models

Oraz o dodanie podobnych wskaźników i celów dla innych typów powierzchni.

Aby osiągnąć te cele, należy:

Wprowadzić wzorem Berlina, Kopenhagi, Singapuru, Chin czy innych miejsc obowiązkowych rozwiązań mających na celu zatrzymanie i wykorzystanie wody w maksymalnym stopniu w miejscu opadu (zgodnie z koncepcją "miasta gąbki - sponge city"):

- a) zielone dachy płaskie z prawdziwego zdarzenia porośnięte roślinnością, pochłaniające i retencjonujące wodę o określonej chłonności wody deszczowej i głębokości, zamiast wyschniętego na wiór trawnika na kilkunastu centymetrach ziemi - z jak największym wskaźnikiem: Średnia roczna retencji wody
- b) przepuszczalne nawierzchnie jezdni i chodników (jak maty chodnikowe)
- c) ogrody deszczowe, do których odprowadzana jest woda
- d) zielone ściany wertykalne
- e) zbiorniki retencyjne, przeznaczone m.in. na opady nawałne (których częstotliwość w związku ze zmianami klimatu gwałtownie wzrasta)
- f) zielone torowiska, przystanki
- g) niecki retencyjne

Należy wprowadzić rozwiązania, które zadbają nie tylko o powstawanie zielonych nawierzchni i ogrodów, ale też ich utrzymanie w przyszłości (na co należy zabezpieczyć środki w budżecie).

Należy wprowadzić wzorem Gdańska "Politykę Retencji Miejskiej".

8. Wnioskujemy o dodanie i monitorowanie wskaźnika obrazującego powstawanie wysp ciepła (UHI - Urban Heat Island): intensywność UHI (UHI intensity) w °C

Opisanym przykładowo w artykule naukowym:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1110982317301114>

Oczekiwana wartość wskaźnika w 2025 r.: 2 °C.

Aby osiągać ten cel, poza wymienionymi w pozostałych punktach działaniami, należy zmniejszać udział powierzchni kumulujących ciepło (przykładowo: beton).

9. Wnioskujemy o powołanie stanowiska Dendrologa miejskiego (podlegającego pod Przyrodnika Miejskiego - patrz załącznik).

Do jego zadań należałoby opiniowanie każdego wniosku o wycinkę, tak by uniknąć tragicznych sytuacji, jak ta opisana tu:

<https://www.facebook.com/moratoriumdladrzew/posts/120964586682136>

Równocześnie popieramy uwagi autorstwa "Wrocławska Przyroda", w załączniku.

ZAŁĄCZNIK – Uwagi do projektu: Programu ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do 2030 r. Zgłoszone przez "Wrocławska Przyroda"
Dotyczy obszarów interwencji nr 9 (ZASOBY PRZYRODNICZE), a pośrednio też: gleby, wody i klimatu

Wstęp

Miejska zieleń (część miejskiej przyrody) wpływa na mikroklimat miast: obniża temperaturę, podnosi wilgotność powietrza, przeciwdziała skutkom wiatrów i upałów, chroni przed podtopieniami, oczyszcza powietrze.

Ogromną, niedocenianą, ale coraz lepiej poznawaną rolę odgrywa w systemie miejskiej zieleni tzw. **zieleń naturalna (rozproszona, nieurządzona)**. Lasy, murawy, łąki, ziołorośla, zbiorowiska ruderalne, szuwały, skupiny krzewów, spontanicznie wyrosłe drzewa i zadrzewienia, w dużej mierze rodzime, są enklawami przyrody w mieście. Tworzą habitaty i refugia dla licznych gatunków roślin, grzybów i zwierząt i jako takie wspierają różnorodność biologiczną.

Zieleń naturalna:

- przyczynia się do poprawy jakości życia w mieście. Jest filtrem pyłów, tłumikiem hałasu, zbiornikiem retencyjnym wody, a jej bujność sprawia, że jest w pełnieniu tych funkcji niezwykle efektywna,
- jest bezinwestycyjna - rośnie bez nakładów finansowych na sadzenie i pielęgnację,
- dobór gatunkowy jest najlepszy z możliwych, bo rośliny są optymalnie dopasowane do siedliska dzięki naturalnej selekcji,
- jest siedliskiem wielu gatunków zwierząt - od drobnych bezkręgowców do ssaków. Tworzy naturalne kryjówki, trójwymiarową strukturę, dostarcza pożywienia,
- wypełnia korytarze ekologiczne w mieście, umożliwiając bezpieczną i skuteczną migrację zwierząt i roślin przez miasto i w jego obrębie,
- stanowi naturalne zespoły roślinne lub na drodze sukcesji może się w nie przekształcić, daje szansę na odtworzenie utraconych zespołów roślinnych,
- pozwala na codzienny kontakt z przyrodą, obserwację zachodzących w niej procesów, pełni więc funkcję edukacyjną, oswaja ludzi z „miejską dżunglą” i niweluje tzw. deficyt natury.

Ważne jest, aby obszary zieleni w mieście były **sukcesywnie powiększane** (im większy obszar, tym lepiej służy ochronie różnorodności biologicznej i klimatu), **połączone ze sobą korytarzami ekologicznymi** (aleje, zieleń wzdłuż dróg, torów kolejowych, cieków), **niefragmentowane przez infrastrukturę** intensywnie wykorzystywaną przez ludzi.

Tzw. udostępnianie terenów zieleni naturalnej musi odbywać się pod ścisłym nadzorem przyrodniczym od fazy projektowej po wykonanie i nie może wykraczać poza absolutnie minimalną ingerencję.

Największymi rezerwuarami różnorodności biologicznej, a także wody, są obszary wodno - błotne oraz ekosystemy leśne. Są one jednocześnie

najbardziej narażone na suszę i inne konsekwencje zmiany klimatu.

Kluczowe postulaty przyrodnicze, które powinny zostać włączone do POŚ:

1. Decyzje podejmowane przez jednostki samorządu powinny uwzględniać naturalną różnorodność biologiczną i nie dopuszczać do jej spadku. W związku z tym postulujemy utworzenie miejskiej cyfrowej bazy zasobów przyrodniczych i jej prowadzenie we współpracy wrocławskiego SIP z ekspertami przyrodniczymi z organizacji pozarządowych. Istnienie takiej bazy umożliwiłoby planowanie przyszłych działań w taki sposób, aby unikać konfliktów przestrzennych oraz minimalizować wpływ na przyrodę, a jednocześnie umożliwiłoby skuteczne i szybkie reagowanie NGO - sów na zagrożenia dla siedlisk i gatunków chronionych.

Cele do 2023 roku: założenie bazy, pozyskanie już istniejących treści (inwentaryzacje prowadzone przez pracowników naukowych, organizacje pozarządowe, inwentaryzacje na zlecenia miasta, dane faunistyczne, będące w posiadaniu RDOŚ), opracowanie aplikacji umożliwiającej mieszkańcom zgłaszanie obserwacji przyrodniczych.

Cele do 2025 roku – przeprowadzenie inwentaryzacji na wskazanych priorytetowych obszarach (**LISTA w załączniku nr 1**)

Cele do 2030 roku – monitoring przyrodniczy na pozostałych gruntach miejskich.

2. Analiza oddziaływania przedsięwzięć (nie tylko wymagających OOS) na przyrodę miasta i konsultacje tego wpływu ze specjalistami. Pod pojęciem specjalisty rozumiemy osobę, która potrafi udowodnić (publikacjami naukowymi lub doświadczeniem zawodowym) swoją wiedzę dotyczącą biologii i ekologii danej grupy organizmów.

3. Jasno określona odpowiedzialność jednostek projektujących i realizujących inwestycje za zgodność z ustawą o ochronie przyrody.

4. Powołanie Przyrodnika Miejskiego wraz z zespołem – szczegóły **w załączniku 2**

5. Należy zwiększyć liczbę obszarów ochrony powierzchniowej – 3 rezerваты do 2023 roku (na Polach Irygacyjnych, na Wyspie Opatowickiej i w Lesie Rędzińskim); inne formy ochrony - 100 nowych użytków ekologicznych do 2030, a do 2025 osiągnięcie minimum 50% zakładanej liczby. Utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego nad Widawą. Lista priorytetowych obszarów, które w pierwszej kolejności powinny zostać objęte ochroną – **załącznik 1, 3.**

6. Należy w 2021 r. lub najpóźniej w pierwszym kwartale 2022 r. rozpocząć prace projektowe nad technologią zalania Pól Irygacyjnych. Prace inwentaryzacyjne w niczym nie kolidują z opracowywaniem projektu zalewania. 7. Zmiana mpzp na terenie miasta – odstąpienie od zabudowy terenów zalewowych oraz nadrzecznych spełniających funkcje korytarzy ekologicznych do 2022. **Tereny zalewowe mają prawo być zalewane!** Należy zmienić sposób postrzegania retencji i nie rozumieć jej poprzez pryzmat budowy zbiorników wodnych, w których „mieści się” woda.

8. Wyłączenie terenów zieleni naturalnej z projektów WBO i osiedlowych, działania planowane w ich obrębie powinny być prowadzone wyłącznie pod nadzorem specjalistów (których kryterium zdefiniowano w punkcie 2).

9. Udostępnienie w Systemie Informacji Przestrzennej danych o planowanych i bieżących inwestycjach wraz z tablicami informacyjnymi budowy i kontaktem do podmiotu sprawującego nadzór przyrodniczy

10. Zwiększenie lesistości w mieście do 2025 roku minimum do 10%, jak zakładał POŚ z 2006 roku

Pozostałe postulaty przyrodnicze w zakresie zagospodarowania miasta:

1. Wyznaczenie w mieście obszarów, które urządza przyroda (zieleni naturalnej) – minimum $\frac{1}{3}$ powierzchni w każdym parku miejskim do połowy 2022 roku. Równocześnie powołanie dla każdego parku społecznych rad, na wzór Społecznej Rady Parku Grabiszyńskiego.
2. Powoływanie obszarów chronionych (użytki ekologiczne, rezerваты przyrody). Przekształcenie dolin rzecznych w użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.
3. Podporządkowanie inwestycji w zieleni (np. tzw. rewitalizacji terenu) priorytetowi zachowania wartości przyrodniczych terenu. Odstąpienie od usuwania istniejącej, dobrze rozwiniętej roślinności (zakrzewień, młodych drzew, niszczenie muraw i łąk). W związku z koniecznością adaptacji do zmian klimatu odejście od monokulturowych trawników czy pojedynczo sadzonych drzew.
4. Przyjęcie priorytetu niewycinania drzew nad ich sadzeniem. Duże, a także młode, lecz niewymagające pielęgnacji drzewa są cenniejsze niż nowe nasadzenia. Wycinkę prowadzić można jedynie w przypadku absolutnej konieczności tj. zagrożenia dla ludzi (potwierdzonego przez dendrologa). Usuwanie drzew i krzewów zawsze powinno być poprzedzone ekspertyzą przyrodniczą i prowadzone pod nadzorem specjalistów.
5. Tworzenie mozaiki siedlisk i biocenoz (zagajniki, zakrzewienia, łąki, zbiorniki wodne itp.) na wszystkich nowo tworzonych i rewitalizowanych terenach zieleni.
6. Zachowywanie i tworzenie korytarzy ekologicznych – zakaz grodzenia

nowo budowanych osiedli, a w istniejących osiedlach należy do połowy 2022 roku przeprowadzić wizję lokalną z udziałem specjalistów i podjąć działania odtworzenia przerwanych korytarzy ekologicznych. Uzupełnianie szpalerów drzew i żywopłotów.

7. Zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej miasta (zielone ściany z zimozielonymi pnączami jako zastąpienie lub osłona istniejących ekranów akustycznych; zielone dachy na budynkach włączone do programu "Złap deszcz"; wielowarstwowa zieleń wszędzie tam, gdzie nie przemawiają przeciw temu względy bezpieczeństwa drogowego lub funkcja terenu) - do 2025 roku.

8. Stosowanie na szeroką skalę zieleni osłonowej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (drzewa, krzewy, pnącza).

9. Dobór roślin do nasadzeń - muszą mieć wartość biocenotyczną (rośliny rodzime lub przystosowane do siedliska, rośliny karmowe dla zwierząt, bujne krzewy, roślinność stanowiąca kryjówkę dla zwierząt, miejsca lęgów).

10. Przestrzeganie zakazu sadzenia roślin gatunków inwazyjnych lub potencjalnie inwazyjnych (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym;
<http://projekty.gdos.gov.pl/igo-lista-inwazyjnych-gatunkow-obcych-roslin>).

11. Dążenie do rozwoju bujnej i urozmaiconej gatunkowo szaty roślinnej, sadzenie w grupach i ciągach. W parkach i lasach miejskich dbałość o warstwową strukturę roślinności.

12. Współpraca z LP w celu utworzenia na terenie miasta Lasów

Miejskich, które będą wyłączone z użytkowania gospodarczego, a jedyne zabiegi będą polegać na ochronie i trwaniu ekosystemów leśnych. 13. Ochrona gleby w procesie inwestycyjnym - wpisanie do dokumentacji przetargowej zapisu o zakazie zdejmowania wierzchniej, biologicznie czynnej warstwy gleby i degradacji gleby lub nakazu jej przykrycia i rozłożenia na terenie inwestycji po zakończeniu prac.

14. Dla nowych inwestycji nakaz stosowania nawierzchni z tworzyw naturalnych i przepuszczalnych dla wody tam, gdzie jest to możliwe (np. drogi dla rowerów w terenach zieleni, boiska przyszkolne i osiedlowe). Niedopuszczanie do utwardzania nowych powierzchni na terenach zieleni naturalnej i nowych terenach zielonych - za wyjątkiem jednego głównego ciągu komunikacyjnego.

15. Stosowanie technologii minimalnie ingerujących w roślinność (**załącznik 4**). 16. Racjonalne gospodarowanie wodą opadową – tworzenie systemów retencji w różnej skali, spowalnianie przepływu wód w ciekach, podnoszenie ich poziomu z zachowaniem zasad bezpieczeństwa. Niepogłębianie rowów melioracyjnych/retencyjnych. Koszenie roślinności przy rowach – bezwzględnie dostosowane do biologii płazów i ptaków

17. Prowadzenie prac w obrębie i najbliższym otoczeniu zbiorników wodnych w sposób niezagrażający populacjom płazów i ptaków. Odmulanie czy osuszanie może być prowadzone jedynie w ściśle wyznaczonych terminach, dostosowanych do biologii płazów. Nie powinno się usuwać szuwaru przybrzeżnego ze względu na bezpieczeństwo płazów oraz ptaków. Bezwzględny zakaz zarybiania zbiorników zasiedlonych przez gatunki płazów inne niż żaby zielone i ropucha szara

18. Ograniczenie stosowania oświetlenia w terenach zieleni (z których zwierzęta korzystają jako z miejsc schronienia, zimowania, odpoczynku w czasie migracji - zwłaszcza zadrzewienia i okolice zbiorników wodnych). Sztuczne oświetlenie w nocy (ALAN) wpływa na zachowania i kondycję

wielu gatunków zwierząt (ptaków, płazów, nietoperzy) czy roślin. Nakaz stosowania dla wszystkich nowych inwestycji takich konstrukcji opraw świetlnych, aby ograniczać kierowanie światła w górę, tj. strumień światła z latarni powinien padać bezpośrednio i w 100% w dół, a wskaźnik ULOR powinien wynosić 0%. Na terenach parkowych w nocy poza głównymi ciągami komunikacyjnymi nie używać oświetlenia między 23:00-6:00, na głównych ciągach komunikacyjnych wdrożenie rozwiązań umożliwiających zmniejszanie jasności w godzinach nocnych lub wyposażenie latarni w czujnik ruchu. Wymiana istniejącego już oświetlenia we wszystkich parkach i na terenach zielonych na oświetlenie spełniające ww. kryteria do końca 2025 roku. Oświetlenie w parkach powinno ograniczać się do silnie uczęszczanych szlaków komunikacyjnych, np. przejść pomiędzy dzielnicami, jednej pętli spacerowo - biegowej dla mieszkańców. Przy wszystkich nowych inwestycjach inwestor musi zagwarantować, że kable elektryczne będą umieszczane w ziemi za pomocą metod nieingerujących w system korzeniowy drzew.

19. Wszystkie nowe powierzchnie transparentne należy bezwzględnie zabezpieczyć przed kolizjami z ptakami w efektywny sposób, np. poprzez naklejenie odpowiednio zaprojektowanych kropek czy pasków, istniejące już powierzchnie (m.in. przystankowe) muszą zostać dostosowane do tych wymogów do końca 2021 roku. Zabezpieczenie to powinno być stosowane na wszelkich konstrukcjach finansowanych ze środków publicznych.

20. Konsultacja budowy siedlisk zastępczych dla zwierząt i wszelkich konstrukcji mających służyć zwierzętom ze specjalistami zajmującymi się daną grupą organizmów.

21. Miasto powinno dążyć do zakazu polowań na terenie administrowanym – złożenie wniosku do Sejmiku Województwa do końca 2021 roku.

22. Zakaz stosowania agrowłókniny, ponieważ uniemożliwia ona

wytworzenie warstwy roślinności okrywowej, zmniejsza retencję i upośledza życie gleby.

Postulaty przyrodnicze w zakresie pielęgnacji zieleni:

1. Wyznaczenie przez Zarząd Zieleni Miejskiej do końca 2021 roku stref o różnej intensywności pielęgnacji w skali miasta i poszczególnych założeń (parków, skwerów). Wprowadzanie stref rzadszego koszenia oraz łąk w parkach, pasach przyulicznych i między jezdniami.
2. „Niewidoczna pielęgnacja” drzew i krzewów (zakaz usuwania grubych gałęzi, konarów, cięcie krzewów zgodne ze sztuką, unikanie cięć nieprzyrodniczych).
3. Pozostawianie opadłych liści (wszystkich lub większości) w terenach zieleni aż do naturalnego rozkładu, bez wywozu i kompostowania. Opadłe liście oddają ziemi to, co rośliny z niej pobrały w porze wzrostu, dając tym samym szansę na naturalny obieg materii. Są również siedliskiem grzybów i zwierząt. Z obowiązku pozostawiania liści powinny być wyłączone jedynie ciągi komunikacyjne, boiska sportowe i trawniki reprezentacyjne.
4. Pozostawianie w parkach i lasach całości martwego drewna (w różnej postaci, ale głównie tzw. świadków i dużych kłód, które najlepiej służą różnym organizmom, np. grzybom, mchom, zwierzętom).
5. Zastąpienie w parkach zdegradowanych muraw pod koronami drzew strefami spontanicznego runa i naturalnej ściółki.
6. Kompostowanie usuwanej z terenów zieleni materii organicznej i jej powrót na te tereny. W miarę możliwości tworzenie pryzm kompostowych na miejscu, co oszczędza ekosystem i zmniejsza emisję.
7. Koszenie i inne zabiegi w zieleni uwzględniające bezpieczeństwo

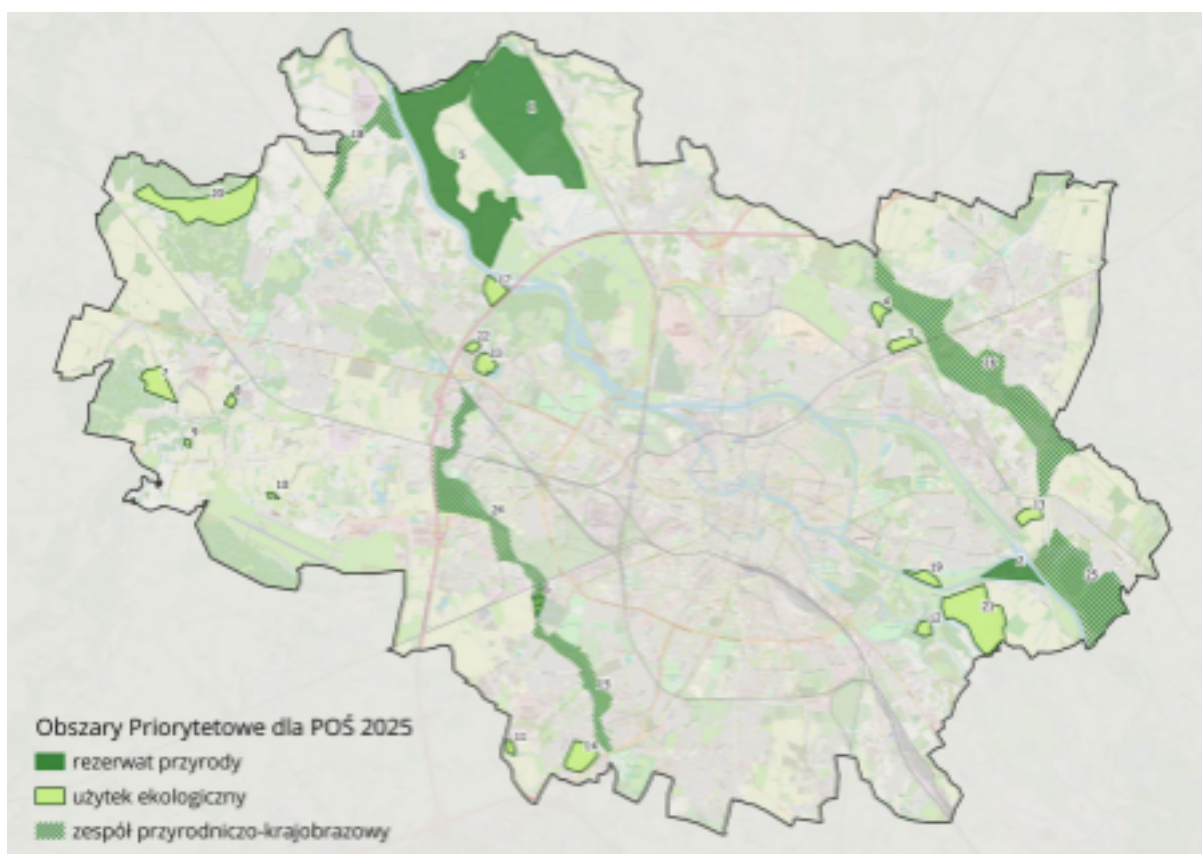
zwierząt (stosowanie wypłaszaczy, koszenie strefami, od środka ku brzegom powierzchni, uwzględnianie obecności gniazd przy planowaniu cięcia krzewów).

8. Zakaz używania pestycydów niebezpiecznych dla zwierząt.

9. Sprzątanie śmieci, które mogą być niebezpiecznymi pułapkami dla zwierząt

10. Ochrona roślin przed zasoleniem i aerozolem solnym, które negatywnie wpływają na ich kondycję.

ZAŁĄCZNIK 1. Mapa obszarów priorytetowych (zgodna z numeracją z Załącznika 3).

ZAŁĄCZNIK 2. Zadania zespołu Przyrodników Miejskich

1. Wskazywanie wartościowych przyrodniczo terenów i obiektów na terenie miasta.
2. Interwencje (do RDOŚ, policji, prokuratury) w przypadku zagrożenia lub podejrzenia zagrożenia dla gatunków chronionych lub ich siedlisk na terenie miasta. Współpraca z prokuraturą w zakresie ścigania naruszeń dóbr przyrodniczych
3. Występowanie o prowadzenie czynności prowadzących do przyznawania statusu ochronnego dla obiektów i terenów (pomnik przyrody, rezerwat, użytek ekologiczny itp.). Wspomaganie mieszkańców i organizacji w ich staraniach o objęcie obiektów i terenów ochroną.
4. Zlecanie i nadzorowanie inwentaryzacji przyrodniczych, finansowanych z budżetu miasta.
5. Wdrażanie zaleceń poinwentaryzacyjnych
6. Opiniowanie projektów zagospodarowania niezabudowanych terenów pod kątem oddziaływania na środowisko. zawiadamianie instytucji powołanych do ochrony środowiska w przypadku zastrzeżeń. Wydawanie wiążących rekomendacji dla inwestorów.
7. Weryfikacja projektów WBO i projektów z budżetów osiedlowych pod kątem zachowania wartości przyrodniczych terenu, ochrony siedlisk i ochrony gatunkowej
8. Wydawanie rekomendacji dla architektów krajobrazu, projektów i działań ZZM, ZDiUM, ZIM, ZZK, WI, MPWiK, i innych jednostek miejskich oraz zarządców terenów wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.

9. Ewaluacja firm pielęgnujących zieleni.

10. Praca na rzecz edukacji przyrodniczej mieszkańców, obejmująca opiniowanie programów edukacji ekologicznej i klimatycznej.

W skład zespołu powinni wchodzić specjaliści następujących dziedzin: ekolog, botanik, ornitolog, herpetolog, chiropterolog, entomolog, przedstawiciel Ekostraży, prawnik i rzecznik/edukator. Zespół Przyrodników Miejskich powinien podlegać bezpośrednio Prezydentowi Miasta. Ich odwołanie możliwe byłoby jedynie w przypadku podważenia kompetencji lub udowodnienia powstania szkody dla przyrody miasta wskutek działania/zaniechania. Kontakt (mailowy i telefoniczny) do zespołu powinien być publicznie dostępny - umieszczony na stronie UM. Przyrodnicy miejscy muszą być specjalistami o rozległym doświadczeniu w pracy terenowej, cieszącym się uznaniem i autorytetem zarówno wśród przyrodników, jak i aktywistów działających na rzecz ochrony przyrody w mieście. Z tego względu powinni spełniać następujące warunki:

1. Wyższe wykształcenie kierunkowe.
2. Minimum pięcioletnie doświadczenie w wykonywaniu inwentaryzacji przyrodniczych.
3. Nieposzlakowany charakter.
4. Rekomendacja środowiskowa ze strony uczelni lub czynnych zawodowo przyrodników.
5. Rekomendacja co najmniej 3 organizacji pozarządowych lub grup nieformalnych, działających na rzecz przyrody we Wrocławiu

ZAŁĄCZNIK 3. Lista priorytetowych obszarów, które bezwzględnie należy objąć ochroną w pierwszej kolejności:

<u>Numer</u>	<u>Nazwa</u>	<u>Typ ochrony</u>
--------------	--------------	--------------------

1 Pola Irygacyjne	rezerwat przyrody
2 Wyspa Opatowicka	rezerwat przyrody
3 Odstojnik za C.H. Korona	użytek ekologiczny
4 Las Sołtysowicki wraz ze stawami	użytek ekologiczny
5 Las Rędziński	rezerwat przyrody
6 Lasek Oporowski	użytek ekologiczny
7 Łąki przy Lesie Ratyńskim	użytek ekologiczny
8 Mokradło nad Bystrycą	użytek ekologiczny
9 Starorzecze nad Bystrycą	użytek ekologiczny
10 Mokradło przy lotnisku	użytek ekologiczny
11 Lasek przy ul. Kwiatkowskiego	użytek ekologiczny
12 Mokradła na wschód od Parku Wschodniego	użytek ekologiczny
13 zbiorniki na Swojczycach	użytek ekologiczny
14 Teren po byłej cukrowni	użytek ekologiczny
15. korytarz ekologiczny doliny Ślęzy wraz z Olszówką – cz. 1	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
16 Zespół przyrodniczo-krajobrazowy nad Widawą - zespół przyrodniczo-krajobrazowy	
17 Ślężoujście	użytek ekologiczny
18 Ujście Bystrzycy do Odry	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
19 Łąki modraszkowe na Biskupinie	użytek ekologiczny
20 Dolina Łękawicy	użytek ekologiczny
21 Tereny Wodonośne	użytek ekologiczny
22 Zbiornik przy Stadionie Wrocław	użytek ekologiczny
23 Park Pilczycki	użytek ekologiczny
24 korytarz ekologiczny doliny Ślęzy wraz z Olszówką Olszówką – cz. 2	zespół przyrodniczo-krajobrazowy
25 Las Strachociński i otaczające go wilgotne łąki	zespół przyrodniczo-krajobrazowy

ZAŁĄCZNIK 4.

1. Uwzględnienie w inwestycjach w terenach zieleni istniejącej roślinności - od drzew do bylin runa i muraw.
2. Zachowanie rodzimej gleby bez jej przemieszczania i zanieczyszczania gruzem i chemią budowlaną.
3. Wyznaczenie bezpiecznych dla zieleni stref składowania materiałów budowlanych.
4. Ograniczenie cięcia i usuwania krzewów i podrostu drzew podczas prac porządkowych.
5. Budowa instalacji podziemnych i nadziemnych z uwzględnieniem występowania skupień roślinności, korzeni i koron drzew.
6. Ograniczenie korytowania pod nawierzchnie i elementy małej architektury, zwłaszcza w strefie ochrony drzewa.
7. Stosowanie nawierzchni podwieszanych (w przypadku ich budowy nad korzeniami drzew).
8. Stosowanie obniżonych krawężników (retencja wody), płytkich krawężników (ochrona korzeni drzew).
9. Minimalizacja szerokości/powierzchni infrastruktury.
10. Uważność w doborze gatunkowym i wyborze miejsca pod nowe nasadzenia (np. unikanie sadzenia drzew pod koronami dojrzałych drzew, sadzenia ozdobnych krzewów na terenach półnaturalnych muraw).

E-mail nr 3

Wrocław, 26.05.2021

Szanowni Państwo.

Ogólne hasła, które mogą trafić do programu OŚ to:

silne ograniczenie iluminacji roślin i rzek i zbiorników wodnych (cele dekoracyjne)

ograniczenia w iluminacji budynków, np. wyłączanie po 24:00

jeśli iluminacja budynku jest, to powinna być właśnie z góry w dół, a

jeśli się nie da, to światło powinno padać na bryłę budynku, a nie poza nią (stosowanie oświetlenie konturowego)

nieprzekraczanie norm oświetleniowych na zasadzie im jaśniej tym lepiej.

Jeśli ma być na chodniku minimum 10 luksów, to nie może być 30 luksów

Z poważaniem